

LOTHARIO FRANCISCO
MogVntIno ArChI. et Papebergense
EpIsCopo, PrInCIpe ELeCtore
è VIVIIs abeVnte:

EX

EMINENTISSIMI
ANTISTITIS

ET

SCHOENBORNII SUMMI
DECORIBUS ET MERITIS

IN VNIUERSUM I. G. R. EXIMIIS,

RECENSERE QUAEDAM
BIGA HACCE ORATIONUM SOLLEMNIUM,

DD. III April. et xlii Maii Mensiue, A. clbcccclix,

PRO ROSTRIS ACADEMICIS
PRONUNCIATARUM,

NOTISQUE, INTER DESCRIBENDUM NATIS
AC FESTINANTE CALAMO ADSPERSIS, INSTRUCTARUM,
INSTITUIT

IO. MICH. HALLWACHSIUS,

HISTORIARUM, ELOQ. AC POES. P. P. O. ORDINIS SUI
EO TEMPORE DECANUS.

TUBINGAE, Apud Carolum Theophilum Eberum.

EMINENTISSIMIS
CELSISSIMISQUE

AC

ILLUSTRISSIMIS
EXCELLENTISSIMISQUE,
ELECTORALI,
ARCHIEPISCOPALI,
EPISCOPALI,
DUCALI, PRINCIPALI,
ALIISQUE DIGNITATIBUS
ET AXIOMATIBUS
FULGENTISSIMIS

DNN. DNN.
SCHOENBORNII,

IISDEMQUE
IMPERIUM G. R.

GENTEM SUAM
ANNALIBUS CUNCTIS
CELEBRANDAM

ATQUE

SECVLUM HOCCE
MERITIS

AC LUMINE SUO
INPRIMIS ILLUSTRANTIBUS

AB

AUCTORE

BENE IPSIS PRECANTE

SACRUM!

QUum pagellas hasce, multas inter disturbanceiones nihilque admorsis vnguibus, deproperatas, ac Auditorio quidem meo, nequaquam vero prelo destinatas, commendare audeam nemini: non habeo, quo Te heic teneam. Iusto breuiorem me alicubi fuisse, alicubi praetermisisse, quae ad rem poterant facere, facile, vt fatear, adducor: sed Orationes, ad clepsydram recitandas, minime iustam historiam, scribere me instituisse, vt expendas, contendo. Nec, vitio mihi veritas, licet, quod p. 17, p. 27, alibique, qui primas SCHOENBORNIOS inter tenent, sine nouis nouorum amplissimorumque titulorum accessionibus nominentur: Scriptae enim ac typographicis permisae operis Orationes fuerunt ante, quam istius felicitatis ad nos perferretur nuncius. Nos laetamur nunc, vana non fuisse, atque impleri iam coepisse, nostra auguria. Ceterum, nec in his describendis coecis typothetae digitis ab erroribus fuisse cautum, ipse obseruaui; sed magni momenti non sunt, seque produnt ipsae, quas alibi elisit, alibi infarsit, alibi cum aliis commutauit, vel litterulae, vel voculae: nec iis igitur, atro signandis carbone, hancce foedabo pagellam. Ad extremum *Celsissimam* potius *Gentem Schoenbornicam*, vt, vel stili ruditati, vel non cauto satis rerum dilectui, inclementius ne succenseat, quanta possum contentione, deprecabor. Dab. è Mus. Mense Iunio ineunte, A. M. A. E. clbIccxxIX.

ORATIO PRIMA

D. III. M. APRIL. A. MDCCCXXIX.

IN

SENACULO ACADEMICO

AD

REUERENDISSIMUM VNIUERSI-
TATIS CANCELLARIUM
HABITA.

Postquam nudius quartus abs Te, *Reuerendissime*
Vir, Collegii mei nomine, decenter petiissem,
vt Nobis praesentes probe exultos secundae
laureae Candidatos hac hora, Tuo commendare
fauori, pro more recepto, liceret; atque, qua es
in Nos voluntate, haut grauatim nostris adnuis-
ses precibus: qua de re facere ad Te hac occasione velim verba,
diu mihi deliberandum non fuit. Opportune enim, vt abs
Te discessi, hocce ipso in Senaculo Academico, inter suffra-
gationes Amplissimorum Dnn. Senatorum in nuncias illas
rerum nouarum litteras, vix tum in medio positas, incidi.

A

Per

Per eas vero quum sine mora, certo desumendi ex iis dicendi argumentum consilio, fugitiuis properarem oculis; iste illico me tenuit articulus, in quo *Erfordienſes* commemorant, se sub finem superioris mensis, Proceres ciuesque vniuersos publicis litteris ad pietatis sollemnia scholae *Reſtore Magnifico*, DN. PLACIDO, eodemque *Regalis Monasterii SS. Apostolorum, Petri et Pauli, ordinis S. Benedicti Abbate*, nec non *Praepositurae Zellenſis et in Frankenroda ad Werrham Domino, sacrae Facultatis Theologicae Adſeſſore Primario*, inuitante, non instructo solum pompofarum exſequiarum adparatu, sed variis etiam Panegyricis, in sacrorum Collegiorum templis pariter, atque Vniuerſitatis porticibus, nuperrime, sub ipsum tricesimae Ianuarii mensis dies ortum (a) defuncto ELECTORI MOGUNTINO Reuerendiſſimo vltima iuſta magnifice perſoluiſſe; ſpeciatiim vero *Admodum Reuerendum Virum*, D. D. ANDREAM DIETRICUM, ex *Regio Collegio in monte Petrino Professore*, eundemque *Theologicae Facultatis Decanum ſpectatiſſimum*, ſermone latino LOTHARIO FRANCISCO egregie parentaſſe. Vix autem ac ne vix quidem legendo iſta accepi, quum iam arcana mentis vis me impelleret, vt actutum idem cum Reuerendo iſto Decano, *Decanus* ego facere decernerem; licet per dies hoſce non tam de illo, qui ad plures nuperrime abiit, Ele-

(a) Annum, diem, horamque mortis ita quoque ſignat *Leſſus Aureae Matris*, (Moguntiae) et *Fidelis Filiae* (Erfordiae) quo luctuoſiſſimus obitus LOTHARII FRANCISCI in Choro Mariano fuit deploratus, ita deſinens:

QVae Varlos geſſit raDios LVX aLMa reCeſſit.

FrVh elu Vhr Den 3oten IM IanUar

Et in Titulo:

ſtarb ſeeLig ChUrſUrſt Frank Lothar.

EXIt Ipſe pater Vlta! DoLet aUrea Mater,

ſLens rlgat In pLenas ſiLLa trlſte genas.

Electore Moguntino, **LOTHARIO FRANCISCO**,
quam de Reuerendissimo et Celsissimo Principe, **FRAN-**
CISCO LUDOUICO potius, qui olim iam, vt istius in
locum aliquando succederet, felicibus suffragiis designa-
tus fuit, atque propediem eundem quoque occupa-
bit, dicere hac in panegyri constituerim. Istos vero vt ni-
hil cunctatus ita ceperim consilium, non vna me induxit
ratio. Primo quidem, vti omni Germaniae aliquot supra
triginta annis incredibile quantum profuit, eiusque pro in-
tegritate, salute ac honore indefessus excubuit **LOTHARIUS**
FRANCISCUS, communis Germaniae Nestor et Pater (b)
ita honorem ipsi, laudesque omnes existumo Germanos (c)
debere immortales, hocque officium et ipsis, quos vocamus,
Protestantibus non vna de causa incumbere. Deinde, in hi-
storia quatuor proxumorum decenniorum, rerum oppido me-
morabilium, et conuersionum cum primis notabilium copia
supra, quam dici potest, insignium, vtramque facit paginam
LOTHARIUS FRANCISCUS, plerorumque omnium vel
auctor, vel arbiter, vel exsequutor. Postea, vix vnus, alterue,
A 2 quod

(b) Suauis eo atque honorifico *Patris* titulo *Eminentissimum* Nostrum **LO-**
THARIUM FRANCISCUM condecorasse dicitur **AUGUSTISSI-**
MUS, quem Nostra veneratur aetas Germaniae Patrem ac decus, diu-
que humanis interesse rebus felicem, ac votorum suorum vel tandem
damnari cupit, **IMPERATOR, CAROLUS VI.** festo coronationis suae die,
qui fuit **xxII. Mens. Dec. Anni clō lccc xl.**

(b) Quod res est, Moguntia nuper Erfordiae scripsisse omnino videtur:
Qui nos, qui totum sibi pene obstrinxerat orbem,
Ille orbi, et nobis iure dolendus erit.
Et certe iam quisque dolet, iuuenisque senexque,
Cumque suo quacuis principe turba dolet.
Quaque patet vastis Germana potentia tergis,
Lotharium fatis occubuisse gemunt.

quod sciam, aliquid operae collocauit in consignandis rebus, vel celebrandis, primae caueae principis, multis post se parasangis decantatissima Germaniae decora relinquentis. Tum, meretur et vniuersa **ILLUSTRISSIMORUM SCHOENBORNIORUM** gens, tamquam *fons pulcerrimus*, ex quo tot iam bona in omne Imperium nostrum deriuata sunt, ac plenis alueis deinceps quoque abundantissime manabunt, totius Germaniae venerationi exponi. Haut praeter rem porro speraui, fore, vt, plerisque saltim, ad palatum sit argumentum, quod ad ea, quae in omnium nunc ore sunt, omnino pertinet. Demum, indulgere aliquid volui et mihi, in **GENTIS CELSISSIMAE**, cuius merita, et magnitudinem, diu iam tacitus suspexi, historia euoluenda cum ingenti delectatione versaturo, neque tamen sic, quod a muneris mei ratione alienum sit, suscepturo quidquam. Obgesere quidem, vt, quod res est, fatear, sese mihi primo statim obtutu rationes etiam, nec numero, nec pondere minores, quae ab arduo isto instituto detertere me facile potuissent, fortassis quoque debuissent. Inprimis, vt sicco alia transeam pede, monumentorum, quae sine vix lineam ducere heic licet, copia minus recte instructum me sentiebam. Insuper tamen habitis, quae dubiam reddere mentem coeptarant, omnibus, mutare, quod primo impetu inieram, consilium nolui, ratus, in magnis conatus quoque laudem mereri, ac in via minus trita, vel ipsis hallucinationibus, immo et aberrationibus, deberi gratiam. Agite igitur! recta institutum persequemur nostrum, atque **LOTHARIUM FRANCISCUM**, *Reuerendissimum et Celsissimum Archiepiscopum atque Electorem Moguntinum*, cui tamquam Veterano meritissimo, missionem nuper fecit coeleste fatum, Vobis praesentabimus, vt **SCHOENBORNIUM**, non tantum in *Gente sua* illustrissima, per summum summorum

marum virtutum et dignitatum splendorem, sed *in Imperio* quoque, per rerum gestarum et meritorum incomparabilium praestantiam, immo et *in Episcopatibus* suis, per singularem benignitatem, prudentiam et liberalitatem, ante alios MAGNUM. Quum vero omnino verendum mihi sit, ut ego, quem lecta et beata verborum sensuumque copia circumfluit nulla, dictionis elegantia praestare possim, ne longior fastidium creet oratio: iam *de primo* tantum, et quidem, quoad eius fieri poterit, comprehense ad Vos dicam; de reliquis proxime, quantum satis erit, expositurus. Fauete autem auribus; immo, animis, rogo, fauete.

QUI non, nisi certa, luculentisque indubiorum monumentorum testimoniis nixa, prudentis Historici observationem commendationemque mereri, momentum trahere, dignationemque adfundere arbitramur iis, quorum honori, augendo atque illustrando, studemus: *Antiquissimas* illustrissimae SCHOENBORNICAE gentis origines vestigare sollicitius iam non adgrediemur. Ita enim semper visum mihi fuit, atque etiam nunc penitus sic habeo, suas minime, pro eo ac fas est, subducere rationes, immo risum nonnumquam atque ludibrium omnino debere sapientioribus, qui laudari ab se Magnorum Virorum virtutes, atque adferri decus, non posse putant, nisi incertarum obsoletarumque originum magnificentia et ostentationes utramque operae paginam faciant. (a) Nemo igitur quisquam necessitatem mihi imponat, retro ad longissime

A 3

(a) Quem fugit? quam largo perfricent sale pasim SANDOHALIUM eruditi, quod ludere operam nullus dubitauerit in ridiculo instituto, quo demonstrare adgressus est, per quos continua serie, ad Adamum usque,

fime remota a nobis tempora praesenti eundi oratione, atque ex cimmeriis seculorum, vel nullis, vel incertis certe scriptoribus celebratorum tenebris *Profatores* SCHOENBORNICORUM *Maiorum* producendi, suisque adpellatos nominibus *iusto ordine* praesentandi. Fac, fore, ut eo consilio per salebras, per tesqua, per antra, per umbras oberraturis et antiquae Germaniae SCHOENBORNIOS excituris, vnus sese, alterue, isthoc olim nomine clarus, obiiciat: quod taediosae nos opinaris pretium contentionis relatu-ros? Exile profecto, tantoque nequaquam dignum molimine; nisi forte fortuna Ariadnaeum simul nobis obtingat filum, quod ad totidem nos ducat urnas, quot ad seriem gentis, ad haec usque tempora certis notis nominibusque conflandam, sufficiant. Eius vero felicitatis spem, quum non, nisi cum Calendis Graecis, polliceri nobis integrum ducamus: parum ad rem profuerit ex vltima antiquitate produxisse SCHOENBORNIVM, cuius propaginem cum iis, qui nostra florent aetate, per certos coniungere

pertineat Carolus V. Conf. OBSS. HALL. Tom. xl. Obs. V. §. III. p. 153. Constat inter omnes, plura paris vesaniae reorum in litterariis Commentariis atro notari carbone nomina. Nihil est, quare huc illa transcribamus. Sed B. tamen ADAMUM RECHENBERGIUM de ipsa re faciemus loquentem. Ita vero in *Disfert. Historico-Polit. Part. II. Disfert. xxvi. §. 7. p. 784. sq. is*: quum et veteris et medii aevi magna scriptorum in consignandis familiis *negligentia* fuerit, et praeterea multa etiam monumenta historica, *temporum iniuria*, interierint; penes non paucos scriptores impudentia inualuit, ut vel fabulas de huius aut illius herois familia antiqua confinxerint; vel etiam illos poetica licentia fabulis contaminarint. Non dicam de poetis, qui olim in hoc scribendi genere sibi nimium indulgere, quando Theogonias, seu Deorum Genealogias cum Orpheo, Musaeo, Epimenide, Hesiodo atque Apollodoro commenti sunt; quorum vanitatem, quod fere

iungere posteros nescias. Non enim adeo nostram perfricuimus frontem, vti licere nobis fas putemus, quod olim VINANDUS PIGHIUS, quod FRANCISCUS SANSONIUS, quod REINERUS REINECCIUS, quod IO. LEZNERUS, aliique, omni posito pudore, sibi sumserunt: ex quibus PIGHIUS in tribus, quae de *Magistratibus et Prouinciis* S. P. Q. R. consarcinauit, voluminibus nomina et homines, quibus habuit opus, ad explendas Genealogiarum lacunas nullus eumentiri dubitauit; SANSONIUS, *ill. stes Italiae familias* descripturus, quotiescumque genuinae ipsum paginae destituerunt, collectas vnde cumque lacinias pari adtexuit licentia; REINECCIUS in *consuetudinis Ponticorum regum* indicibus, quos vti nulla tulit tellus, ita prodidit ante ipsum nemo, confinxit plurimos; LEZNERUS denique

semper inuicem discreparent, ipse PAUSANIAS in *Boeot.* p. 762. et 772. notauit: et Christiani omnes merito, vt leuia et vana commenta reiiciunt. Sed ineptam ac effrenem quorundam Christianorum fingendi licentiam non mirari satis queo. Qui heroicis Magnatum familiis, nescio, quod decus conciliaturi, ipsorum stemmata à Noacho aut Abraham deriuare ausi sunt. *Quasi vero inde splendor illustri familiae accederet; si princeps cum omnibus miseris terrae filiis, primum habeat communem parentem* Parum quippe curae istis Genealogiarum architectis est; an in fictitiis generationum gradibus, quos exhibent, aliquot millium intercedant anachronismi. Ab his enim si tabulas accerta antiquitatis monumenta requiras; respondent, veteres aiunt, referunt, perhibent. Quinam vero illi sint, et vnde habeant, cum ignarissimis sciunt. Quapropter quum Maximiliano I. imperatori, similis nugator generis sui originem ex Noachi progenie deducere pollicitus esset, aulae morio forte adstans illi, ne permetteret, suavit; nō se, ex eadem stirpe prodatum, velit consanguineum agnoscere. Conf. WOLFFGANGI LAZII de *Gent. aliquot Migrat.* L. I. init. OBSS. HALLENS. Tom. x. Obs. xlv. §. xlv. p. 395. sq. HENR. BEBELIUS de *laud. Antiq. Vet. Germ.* c. 16. Ap. GOLDASTUM *Polit. Imp.* P. x. N. III. f. 565.

GENTIS SCHOENBORN. DECUS ANTE ALIOS MAGNUM.

denique in concinnanda *Caroli M. stirpe* inauditos olim titulos et natos numquam homines pro re nata interseruit. (b) Ast, habeant suas sibi nugas, qui mentiendi inter se iniuisse videntur certamen; sua exosculentur spectra, qui fumos vendere, fidem decoquere, existumationisque facere iacturam omnis, in minimis ponunt; de meliore nobis luto praecordia finxit Titan; maioris historicae nobis sunt veritates, quam ut turpibus id genus commentis eas in periculum contemptus adducendas reputemus. Dein, succurrant alii vel fictis, vel longius, quam par est, arcesitis ornamentis inopiae gentis eorum, quos ad astra efferre in animum induxerunt, et paupertatem generis quaesito magnifici coloris fucō adumbrent; Nos necessum non habemus, ut SCHOENBORNICAE magnitudini commentis consulamus, vel potius iniuriam inferamus, vel nostrae orationi talibus copiam redimamus argumentorum. Licet igitur *celebri* celeberrimae Fridericianae *Cancellario*, PETRO LUDEWIGIO, magno non refragemur opere, nec, quae obgeramus, in promptu habeamus multa, ubi, (c) SCHOENBORNIOS principali in Franconia stirpi vel sanguinem debere, vel arma saltim, vel forte utrumque, fidenter coniectatur, eo inprimis ductus argumento, quod arma *Schoenborniana* (d) superiori parte, leonem coronatum, gradientem, et calcantem tria cacumina; (e) in inferiori, linea inter-

posita,

(b) Vid. OBSS. HALLENS. *Tom. x. Obs. xiv. §. iv. p. 365. sq.*

(c) In *Scriptorib. Bamberg. f. 1070. not. c.*

(d) Conf. B. PHILIPPUM IACOBUM SPENERUM *Op. Heraldic. Part. Spec. L. II. c. LXXXIII. §. II. sqq. f. 525. sq. Add. Illustr. V. FRIEDRICH LEUENHOF von FRANKENBERG Europ. Herold. P. I. des vierdten Absatzes neunnden Punct, f. m. 736.*

(e) Vid. *Magnum Equestris olim Ordinis Decus, CASPAR LERCH à*

posita, trifidas cuspides albas in area rubicunda sistant; rerum autem acui medii non ignaris constet, ducalis familiae in Franconia symbola heraldica pariter fuisse leonem et cuspides tergeminas, coloris plane eiusdem; impetrare tamen a nobis minime valemus, ut inde usque *Schoenbornicae* genealogiae filum statuamus ducendum. Neque enim rerum harum consultissimi viri, quibus detrahendi SCHÖNBORNIO-
RUM *honori, ornamentisue*, animum nemo tribuerit prudens, ingredi mare isthoc turbidum, vel *Ludewigianae* coniecturae probationem suscipere in se ausi sunt. (f) *Primum* tamen, ab quo repetendas nos *Schoenbornicas* censemus origines, SCHOENBORNIIUM in *Franconia* quaerendum largimur, eoque nomine insignem equitem, EUCARIUM, sub ultimam duodecimi seculi partem qui inclaruit, adpellamus. Isti succedere cognominem iubemus filium, eundemque CONRADI patrem, ac ex CONRADO GERARDI et EBERARDI auum, ex GERARDO autem proauum PHILIPPI et IOANNIS, ex PHILIPPO abauum GILBERTI (g) atque ex hoc demum atauum GERARDI, *Schoenborniorum* omnium. A GERARDO isto, per GERARDUM iuniorem, qui quinto, post quinti decimi seculi medium anno mortalium adhuc interfuit rebus, IOANNES deinceps *duos*, GEORGIUM postea, tum PHILIPPUM, demum
GEOR-

DURNSTEIN *de Ord. Equest.* P. I. f. 35. BERNHARD HERTZOG in der *Elßäsisch. Chronik.* L. I. c. 37. p. 53. AEGID. GELENIIUS in *de Adm. S. et Civ. magnit. Coloniae*, L. II. Synt. 45. p. 215. Ex iis PETRUS LUDEWIGIUS in der Vorrede über die Geschichtschreiber vom Bisthofssthum Würzburg / §. 17. not. 5.

(f) Vid. V. Cl. Dn. GEORGIUS CHRISTIANUS IOANNIS, *Rer. Mogunt.* Vol. I. f. 959.

(g) Quem certissimum illustrissimorum Schoenborniorum Profatorem adpellat *illustr.* AUCTOR des *Europ. Herolds* l. c. f. 735. a.

10 GENTIS SCHOENBORN. DECUS ANTE ALIOS MAGNUM.

GEORGIUM (h) IOANNES PHILIPPUS et PHILIPPUS ERVVINUS, *fratres*, suos inter praedecessores, ut stellas inter luna minores, multum exsplendescentes, ortum certissime trahunt suum. Qui vero isthos illustrissimae *Schoenbornicae* gentis colaudamus Maiores, maiores, saltem aeque magnos, ante EUCHARIUM *Schoenbornios* floruisse, minime negamus. Quemadmodum

Non

(h) Hancce nimirum illustrissimorum *Schoenborniorum* sequimur seriem:

|
Gilbertus Schoenborn, An. 1380.

|
Gerhardus Senior.

|
Gerhardus Iunior, An. 1455.

|
Ioannes, An. 1489.

|
Ioannes, An. 1512.

|
Georgius, An. 1549.

|
Philippus, An. 1578.

|
Georgius, An. 1610.

Ioannes Philippus

Philippus Ervvinus.

Quod Schema suppeditat, quo supplere possis, quod seriei deest, quae in LEXICO HISTORICO VNIUERSALI praesentatur, Voc. *Schoenborn*, f. 265. edit. Lips. et, quae nihil heic emendauit, edit. Basil. f. 307. *Ioannem Philippum* vero, ac *Philippum Ervvinum* vsos patre, *Georgio*, esse, non *Philippo*, tabellae condocent Cl. V. Dn. GEORGII CHRISTIANI IOANNIS, *Script. Rer. Mogunt. Vol. I.* in Supplement. ad E. V. NICOL. SERARII, f. 959. seq. §. 111. et *Celeberr. HUBNERI, Part. III. Tabb. Geneal. Tab. 628.*

Non pugnavit ingens
Idomeneus, Sthenelusue solus

Dicenda Musis proelia: non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graues
Excepit ictus pro pudicis
Coniugibus, puerisque primus;

Vixere fortes ante Agamemnona
Multi; sed omnes illacrumabiles
Vrgentur, ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro: (i)

Ita, dubio procul ante duodecimum seculum incluti vir-
tutibus *Schoenbornii* vixere, quorum nomina et facinora alta
premuntur nocte: quia Marones ipsis, vel Plinii, vel Taciti de-
fuerunt diligentes. Quantumcumque vero decoris foret, quod
ex singulis forte istis, si eorum nobis suppeterent paterent-
que fasti in uniuersum omnium, in illustrissimam gentem
deriuare liceret; tantum tamen esse neutiquam posset,
quantum vel solus IOANNES PHILIPPUS, quem nominauimus,
isti comparauit, circumfuditque. Istum enim per IOAN-
NEM PHILIPPUM, *Schoenbornium* inprimis magnum, toga sago-
que, ac tiara, omnibus laudibus maiorem, eundemque pro-
fundae prudentiae principem, (l) luminibus superioris se-
culi quibusuis gloriae et virtutis palmam facile dubiam red-
dentem, omnium luculentissimam splendoris et incremen-
torum accessionem, *Schoenborniis* diuina indulgit liberalitas: (m)

B 2

Titu.

(i) Q. HOR. FLACCUS *Carmin.* L. IV. Od. IX. v. 19. lqq.

(l) Hoc meruit elogium SAMUEL PUFENDORFFIO, in *Reb. Caroli Gustani*,
Ad A. 1657. L. IV. §. 44. f. 331. edit. Norib. Germ. A. 1697. quae
sola iam prae manibus Nobis est.

(m) Breui verborum compendio IACOBUS GUILLIELMUS IMHOF in *Notit.*
S. R. I. *Proc.* de ILLO: praecipuum atque eminentissimum *Schoenbor-*

Titulos Is familiae intulit, Episcopi, Archiepiscopi, Principis, Electoris: anno proxume elapsi seculi quadragesimo secundo, decimo sexto Augusti die, Episcopus Herbipolensis; anno quadragesimo septimo, decimo nono Nouembris die, Archiepiscopus Moguntinus, et Elector; anno sexagesimo quarto Episcopus Wormatiensis creatus. (n) Illustribus in vniuersam Ger-

nicae familiae decus, altiorisque fortunae, qua nunc exsplendescit, auctor, atque auspex exstitit *Ioannes Philippus, Georgii a Schoenborn et Mariae Barbarae de Petra*, sive von der Layen, filius. Is autem 1605. d. 6. Aug. in lucem editus, quum superatis pueritiae annis animum literis, disciplinis, gymnasmatisque, ingenuo adolescente dignis, excoluisset, nec militiae, cui sub signis Caesareis et *Melchiore Hazfeldio* aliquamdiu vacauit, rudis esset, Canonicis Herbipolitanis anno 1621. porro Moguntinensibus anno 1626. adscriptus fuit, et varios officiorum honorumque gradus peruagatus, probitatis ac prudentiae tot edidit documenta, vt *Francisco Hazfeldio*, Episcopo Bambergensi et Herbipolitano, fatis functo, a Symmistis Ecclesiae, vltimo loco memoratae, dignissimus sit habitus, qui tiaram gestaret, et *Dioecesin Herbipolitanam* regeret; huic autem dignitati, quam anno 1642. consequutus est, post quinquennium alia eaque amplior accessit, quum post fata *Anselmi Casimiri Wamboldii*, ab *Umstatt*, Electoris et Archiepiscopi Moguntini, ad vacuum hanc sedem anno 1647. eueheretur. Ut vero dignitatum numerus perfectus esset, tertia anno 1665. superaddita est: eo enim anno cum *Hugo Eberhardus Craz a Scharfenstein*, Episcopus Wormatiensis, mortem obiisset, in eius locum a Capitulo postulatus fuit. Hanc dignitatum trigam, et quae potiori inter illas annexa sunt *Cancellariatus Imperii* munia, summa iustitiae, dexteritatis et magnificentiae laude sustinuit vsque ad extremum vitae tempus, quod anno 1673. d. 12. Febr. morte confecit.

(n) Conf. Inscript. Num. sepulcral. in cuius altera facie: Nat. 6. Aug. 1605. Elect. Episcop. Herb. 16. Aug. 642. Archiepis. Mog. 19. Nou. 647. Postul. Worm. 664. Obiit 12. Febr. 673. AEt. 68. ap. GUIL. ERNESTUM TENZELIUM, *Disfert. de Numis Moguntinis*, §. xvi. in

Germaniam meritis, sub et post Gueſtphalicae pacificationis,
(o) quam plurimum promouit, tempora praecipue, ac,
quum Auguſtiſſimus Leopoldus, per moras ſapientiſſime inter-
B 3 poſi-

Tomo Nono Scriptorum Hiſt. Moguntinenſi inſeruentium Celeberr. GEORGII
CHRIST. IOANNIS, f. 368.

(o) Adprime huc faciunt, quae ſuccincte de *Io. Philippo* incerta manus
LAURENTII FRISII, *Mergetheimenſis*, egregii ſeculi Sexti decimi de
Wurzburgicis Episcopis ſcriptoris, Codici MS. adſperſit: Bey deſſen
angehender Regierung hat der allgemeine Teuſche Fried wiederum
angefangen zu grünen — Dieſer Herr iſt billig ein Friedens- Stiff-
ter und Liebhaber zu nennen, ſintemahl durch deſſen äußerſte Mü-
he und Arbeit anno 1650. (nach lang gehaltenen Tagen und un-
ausſprechlichen Unkoſten zu Münſter und Oſnabrück) endlich zu
Nürnberg, der allgemeine liebe Fried dem ganzen Römischen Reich
erſchienen. Vid. JOHANN PETER LUDWIGS Ge-
ſchichtſchreiber von dem Biſchoffthum Würzburg, f. 498. En,
huius laudis eximium prorsus ſpecimen! En, numquam intermoriturae
gloriae nullo aeuo tacendum argumentum! En, feliciter poſitae in
Io. Philippi moderatione ſingulari à noſtri quoque coetus viris primariis,
minus gratum rerum exitum metuentibus, fiduciae teſtimonium, ex
ipla pacificationis Hiſtoria. Weil, ita HJDB LUDOLF, die Satis-
faction zwiſchen dem Kayſer und Frankreich verglichen, die Tra-
ctaten zwiſchen Spanien und Holland auch ſehr weit kommen, und
nun von der Schwediſchen Satisfaction mit Ernst tractiret wurde;
ſo beſorgeten die Euangelischen, man würde ſie biß auf die lezt ſitzen
laſſen, und ihre Angelegenheiten überhin abbrechen: Verglichen
ſich alſo, ohne der Ehur-Sächſiſchen Zuthun einer Zuſammenkunft,
mit etlichen Catholiſchen Moderaten Ständen, nemlich Salzburg,
Würzburg, Bamberg 2c. unter welchen der Biſchoff von Würz-
burg, JOH. PHJLIPP, geborner von Schönborn, ſich am
meiſten bemühet, die Sache zu einem gewiſſen Stande zubringen.
Wie ihm dann der Ruhm bengelegt wird, daß er das beſte bey
den Friedens- Tractaten gethan. Brachte es auch nach Verfließung
vierzehn Tagen zu einem Aufſatz, in welchem der Termin des Jahrs

14 GENTIS SCHOENBORN. DECUS ANTE ALIOS MAGNUM:

positas frustratis elusisque callidissimis Gallorum artibus, eligeretur Imperator, (p) non tantum *sibi* summam apud omnes existimationem, publicis plausibus declaratam, peperit: iam tum, quum Elector fieret, PUFENDORFFIO in rebus

1624. zum Grunde des Besizes best gesetzt wurde. In der Schau-Bühne derer Welt = Geschichte, Tom. II. L. xLvi. c. II. f. 1316. Ita scilicet decebat eum, qui pacem quibuscumque conditionibus redimi, publicis votis optauerat, quae concepta de Io. PHILIPPO verba sunt TOBIAE PFANNERI in *Histor. Pac. Guessthal.* ad A. 1646. L. III. §. xcix. p. m. 355. Nec negat SAM. PUFENDORFFIUS, egregiis consiliis usum, ad conclusionem pacis, eiusque maturam exsequutionem haut spernendam operam contulisse Io. PHILIPPUM; *de Reb. Suec.* ad A. 1649. L. xxi. §. 28. f. 926. Licet, diuturnarum hospitationum pertaesum, (*accedentibus et pacis istius minus cupidorum consiliis*) intransuersum ire coepisse, notet. Quid? quod inferius, eum prae omnibus Catholicis moderata consilia, egregia opera ad concludendam pacem nauata, sequutum esse, adlerat. l. c. ad A. d. §. 53. f. 933. Add. IOANNIS in *script. Rer. Mog.* l. c. f. 962. Ubi et de promota per Io. PHILIPPUM pacis exsequutione, laudatis quoque litteris Caroli Gustavi ad Electorem, ac Electoris ad istum, ap. LUNDORPIUM Tom. vi. A. P. f. 563. sqq.

(p) Quemadmodum insigni tum documento suam in Austriacam gentem voluntatem et fidem probarunt nostri coetus principes, et comitia Electoralia plurimum vrgentes, vid. THEATR. EUROP. Tom. VIII. fol. 102. LUNDORP. T. VIII. f. 203. et pro Augustissimo Leopoldo, Imperatoris axiomatico augendo, magnis animis nitentes: vid. EUGENIUS GOTTLIEB RINGK, in *Vit. Leopoldi*, P. II. p. 388. ita Io. PHILIPPUS eidem incredibile quantum profuit, quod tum consilia sua mira sagacitate prescribit, tum etiam ipsam electionem ad id usque tempus protraxerit, quod non tantum aetati Leopoldi accessisse, e re omnino, sed melioribus etiam partibus oppido necessarium fuerat. Vid. loco plurimum, SAM. PUFENDORFFIUS *de Reb. Caroli Gustavi*, L. IV. §. 44. f. m. 331. et §. 45. f. 333. *De Reb. Frider. Guilielmi*, L. VII. §. 31. lq. f. 416. sq.

bus Suecicis (q) interprete, Euangelicis aeque ac Catholicis dilectus atque aestumatus, patriae amantissimus habitus; (r) quo Directore, et Ordines, et ipsi Galli, magnopere laetabantur; sed omni etiam familiae suae communem summarum quarumvis Germaniae Potestatum fauorem conciliauit. Ipse denique *gens Schoenbornica* decus *Baronum de Reigelsperg*, immediatorumque Imperii ciuium titulos et iura, locumque in comitiis diaetisque, ac suffragia in acceptis refert? (s) Sed non fert nostri ratio instituti, vt reliqua heic persequamur pluribus, quae ad immortales summi Antistitis laudes referri omnino possent; de incorrupta inprimis in Augustissimos Au-

(q) Ad A. 1647. L. xlx. §. 180. f. 782.

(r) Iuuabit, eius rei si certior velis fieri, legisse PUFENDORFFIUM in *Reb. Caroli Gustavi*, L. v. §. 55. f. 471. sqq.

(s) Quam rem celeberr. IMHOFIUS l. c. §. 3. f. 428. totidem exponit verbis: Incrementis familiae suae, dum vixit, velificatus est, quantum honeste potuit; hinc castrum *Reigelsperg*, quod cum dominio eiusdem nominis, post extinctam anno 1521. stirpem *Reigelspergicam*, ad Episcopatum Herbipolitanum iure caducitatis deuolutum fuerat, fratri suo, *Philippo Erwino*, eiusque posteris masculis, feudi titulo contulit, et facultatem eis dedit vtendi titulo *Baronum de Reigelsperg*, nec non iure sessionis ac suffragii in Comitibus ac diaetis, perinde ac pristini Dynastiae illius possesores eo gauisi fuerunt; hanc ipsam vero cum fructibus inde prouenientibus Episcopatuui reseruauit, cui idcirco expensas atque onera *Matricularia* ferre, *Schoenbornios*que eximere conuenit. Cessionem hanc tituli et iurium domini *Reigelspergensis* ratam quoque habuit Imperator, et per Rescriptum, anno 1671. d. 27. Sept. datum Proceribus Imperii in Comitibus Ratisbonensibus, nec non Directorio Circuli Franconici significauit, cupere se, vt *Schoenbornii* in posterum pro ciuibus Imperii immediatis reputarentur, et ad Comitibus diaetasque more consueto euocarentur. Praeterea Comitum ab *Heusenstein* oppidum, praediaque, *Schoenbornios* etiam tenere, licet a titulo hactenus abstinerint, edoctus sum.

Austriacos fide, atque incredibili pro vniuersi imperii integritate, honore, securitate, flore, rebus omnibus cura, nec non humanissima in singulos aequitate. Quemadmodum vero Io. PHILIPPUS amplissimarum dignitatum splendore, ac splendidissimorum axiomatum amplitudine, viam *Schoenbornii* ad culmen honorum, latamque aperuit portam, dum erunt *Schoenbornii*, Schoenbornii non occludendam: ita Germanus eiusdem, PHILIPPUS ERVVINUS foecunditatis felicitate, ac felicitis copia sobolis effecit, ut spes sit, fore, ut, dum homines sunt futuri, defuturi *Schoenbornii* non sint, viam virtutis calcaturi, ad fastigium summorum honorum enisuri, et summa orbis decora meritori. ERVVINUS enim *duodecim* ex illustri femina, *Maria Ursula Kreiffenklauia de Volrath*, GEORGII FRIDERICI, Archipraefulis Moguntini ex fratre HENRICO, nepte, ipse liberorum pater laetissimus, idemque ex filio, inter quinque fratres ordine nascendi tertio, illustrissimae Comitissae, *Annae Sophiae Boineburgiae*, marito, MELCHIORE FRIDERICO, Comite (f) *Schoenbornio*, Sacrae Caesareae Maiestatis Camerario, Eisdemque olim ac Electori Moguntino a consiliis intimis, huiusdemque Aulæ supremo Mareschallo, vice-Domino item Aschaffenburgensi, nec non ArchiEpiscopatus Moguntini Pincerna, etc. septem nepotum, et totidem neptium florentissimus auus, isto inprimis consilio ab indulgentissimo rerum quarumvis dispensatore datus videtur, ut ex eo ad orbis usque finem *Schoenborniorum* propago seruetur, vireat, vigeat, augeat, splendescat. Cuius et spei et augurii ne nunc quidem rationes desiderabit, laetas satis et certas, quisquis, ut reliquorum iam mentionem faciamus nullam, tum in FRIDERICO CAROLO, Reuerendissimo nunc Episcopo ac

Prin-

(f) Vid. Io. FRID. PFEFFINGERI *Vitruarium Illustrat. Tom. I, L. I. Tit. V. p. 786. b.*

Principe Bambergensi illustrissimo, incomparabili isto Augustissimi Caesaris, et aulae Caesareae, et imperii vniuersi delicio, summis *Schoenborniis* iam tum ad latus ponendo, olimque, quum non tam accipere a maioribus lucem, quam addere illis nitatur, certissime anteferendo; tum in FRANCISCO GEORGIO, Reuerendisimorum Collegiorum Sacrorum, Moguntiae et Coloniae, ornamento praecipuo, Viro inprimis graui, summosque honorum apices merente; tum in DAMIANO HUGONE PHILIPPO, Romanae sedis Cardinale, (sf) Episcopo Spirensi et designato Successore Constantiensi Eminentissimo, MELCHIORIS FRIDERICI filii, Eiusdemque ex FRANCISCO ERVVINO RUDOLPHO ac ANSELMO FRANCISCO Nepotibus florentissimis, ad tentae obtutum mentis figit, atque totidem splendentia veluti Sidera numquam obscurandae, sed altioris iterum sortis auspicia explicantis, ac de nouo insignibus effulsurae incrementis, fortunae *Schoenbornicae* veneratur. Qui lumina vero ista, dum huiusce pars mundi fuit, multum omnino auxit, Noster **LOTHARIUS FRANCISCUS**, et Ipse illustri isto, PHILIPPO ERVVINO, patre in diem venit, anno superioris seculi, supra quinquagesimum, quinto, quarto Octobris die, *Francisco* in fastis sacro, nomenque Nostro *Francisci*, fastis et annalibus numquam summo sine elogio deinceps cunctis inserendum, gentique *Schoenbornicae*, vti tum demum, quod scimus, illatum, ita felici omine saepius interea frequentatum, adspergente. Prima haec **LOTHARIO FRANCISCO** coelitus concessa felicitas, quod per Eos vsura communis aurae frui, atque humanis interesse rebus, occoeperit, quorum soboli eminentiora splendidiorum decorum spatia iam

(sf) Birero, quod vocant, Augustissima Imperatoris manu D. I. M. Dec. An. clbcccv. magna multarum cerimoniarum pompa aucto. Vid. *Europ. FAMA* P. CLXXX.

iam tum diuina descriperat destinatio. Merito enim immortalis Dei munus, et primum videtur, et maxumum, statim in lucem felicem venire, et ea, quae alii vix totius vitae laboribus consequuntur, iam domi parata suscipere. Magnum est, ab se profectum, ad maxuma venire; ipsa ortus sui sublimitate fultum, verticem adtingere fortunae posse, ac, quae summa sunt, non sperare demum omnia, sed multam partem iam parata habere. Quamquam, quod res est, dixerimus, si adseramus, **LOTHARIUM FRANCISCUM** non tam gentis suae gloria nixum, quam incitamento vsum esse, ad paria adfectanda, imo superanda. Ita enim propriis virtutibus ad summum illud dignitatum fastigium adscendere contendit, ut si parata a maioribus minime existumaret sua, ac e plano plane ad honorum cacumina deberet eniti. Hanc prae se tulit indolem, prodiditque mentem, vix ephebus: nondum posita praetexta, alta statim et solida spirans, cupiens, amans. (t) Mens etiam ad magna quaeuis exulta, roburque induisse virile, visa est ante, quam corpore tantum inualuit, ut adolescentiam adtigisse iudicaretur. Non multum igitur operae in Eo formando fuit consumendum: domesticis virtutum maxumarum exemplis, et insita inprimis foecundissimae naturae praestantia inuitantibus, aptumque reddentibus, vltro nitentem,

vt

(t) Totidem verbis eadem expresit *Magnificus*, quem superius iam laudauimus, DN. PLACIDUS, in Programmate, quod vocant, Erfurti, ad Proceres Ciuesque Vniuersitatis, ut sollemnes Eminentissimi Archipraesulis exsequias religiose ac deuote decorarent, conuocandos, publicato, scribens: Lotharius Franciscus vix natus mature coepit solidarum virtutum fundamenta ponere, adolescentiam morum grauitate exornare, iuuentutis florem fructuum opulentia praeuertere, et ita quasi in origine, vniuersa corporis et animi dona exprimere, ut omnia in vno Lothario Francisco collecta crederentur.

vt prius fere prudentia et consiliis sapientissimis in aliorum se-
se dispensaret vsus, quam vsus conductorum eam in rem in-
stitutione esset; saltem proprio iudicio plus, quam aliorum
debut disciplinæ: altiori et illustriori sublimis et generosi
animi lumine concipiens omnia, quam alii explicarant. Qui-
bus quum eae quoque virtutum accessissent deliciae, quibus
maxime hominum capiuntur animi: sincerum in quosuis
studium, prolixa voluntas, summa humanitas, mira comitas,
vt nemo tam humilis esset, cui non ad eum pateret aditus,
nemo tam afflictis rebus, quin ab eo reportaret solatium: vel no-
bis indicentibus, quantam ab omnibus iniuerit gratiam, intel-
ligetis. Cupientibus, documento esse potest, quod, vbi semel
sacro se addixisset Ordini, Herbipoli, Bambergae, Moguntiae
praecipuis praecipuarum Aedium Societatibus adscriptus, quin
continuo aliis ex aliis honoribus certatim auctus fuerit. Prio-
ribus enim semper vsus ita est, vt mereret posteriores. Nec
in descripto vmquam studio laborauit, quin ampliori se sufficere
demonstraret omnibus. Vnde, vti numquam praestitit magna,
quin posset maiora; tolerabiliusque visum, experimentum,
quam vsus, tanti Viri negari: ita ex vna praeclara agendi
prouincia deductus in alteram continuo est. Sic, vt Bamber-
gense Collegium, Scholastici, quem vocant, Maioris dignitate
ipsum ornauit, et Antistes, idemque princeps Bambergensis Re-
uerendissimus, secretiorum consiliorum promum condum exo-
sculatus est; **LOTHARIUS FRANCISCUS**, numquam non sui
simillimus, meritis omnium cumulate superauit spem, spe de
se aucta omnium mirifice meruit amorem, existumationem,
venerationem: non committendum sibi existimarunt ii, quos
penes fuit Bambergensi Episcopatu Praesulem dare, vt, subito
ad plures abeunti *Marquardo Sebastiano Schenk de Stauffen-
berg* (u) sufficeretur alius, quam noster **SCHOENBORN**ius. Cui
enim

C 2

(u) An. clbxcxiii. ix. Octobr. die,

enim se suasque res amplissimas (x) rectius securiusque traderent regendas curandasque, digniorem nec viderunt, nec sperare potuerant ullum, praeter eum, cui nil, nisi titulus, tantae dignitatis adhuc defuerat. Parentum **LOTHARIO FRANCISCO**, cuius haberi potuisset ratio, in censum non venisse, vel ex eo coniicias, quod mire consentientibus suffragantium cunctorum (quos studia in contraria rapi, scindique, ac diuersarum in sententiarum diuortia duci, quam facile sit, qui humana ingenia explorata habent, norunt omnes) vocibus die sexto decimo Mensis Nouembris anni tertii et nonagesimi delectus salutatusque felicissime est Episcopus. Quid? quod illa oppido insolens mentium, non, nisi perraro, vel vix vnumquam aduersas in partes haut distractarum consensio eo valere nonnullis merito visa fuerit, ut, non tam fortuita hominum conspiratione, aut repentino aliquo fauoris euentu, quam diuino potius adflatu, calculoque, factum ipsum Antistitem esse, adfirmauerint. Illud tam est certum, quam quod certissimum, neminem fuisse vnum, cui, qualis esset **LOTHARIUS FRANCISCUS**, compertum fuit, qui non publicis prosequendam plaufibus isthanc crediderit electionem. Maiorem profecto in modum Romano illam *Praefuli* placuisse, generosa ipse liberalitate testatum fecit, eam argenti vim, qua pallium, quod vocant, Romanum, et acceptarum dignitatum confirmationem, redimere noui tenentur Antistites, indulgentissime remittens. (y) Vix vero mihi iam, atque ne vix quidem, tempero, quin descriptos mente breuitatis carceres, vno perumpam

im-

(x) Amplissimas Episcopatus Bambergensis res esse, vel ex solo **FRANKENBERGIO**, seu **ZECHIO**, discas, in dem *Europ. Serold P.I. deß I. Abs. IV. Punct f. 339. sqq.*

(y) Vid. pluribus haec enarrantem *Petr. LUDEVVIGIUM in Script. Bamberg. f. 1059. et f. 1069. n. a.*

impetu, ac verbosiore oratione in amplissimum, quas, ex quo nouam ornauit spartam, LOTHARIUS collegit, laudum excurram campum. Ast audeat id, cui centum sint linguae, sint oraque centum! Et istis sane copia rerum difficultatem creabit; multitudo dicendorum dilectum impediet, ac, post operosam contentionem, ubi spiritum et vocem absumserint, patebit, se vel virium suarum rationem, ut fas fuisset, non habuisse, vel LOTHARIUM FRANCISCUM, qualis fuit, nullatenus cognouisse. Quam primum enim arduo isti fastigio impositus, curas Episcopatus, media in Germania praecipui, admisisset nouas, nihil ipsi prius, nihilque fuit posterius, quam ut nulla sine honore, sine utilitate Suorum, Suique laude conderetur dies. Sui oblitus, vixit aliis totus, dies noctesque omnes perpeti sollicitudine, pro aliorum salute transigens, totque oppidis, terris et hominibus regendis, tuendis, augendis vacans. Ut scilicet indefessa vertigo coelum terramve rotat, ut maria aestibus inquieta sunt, ut stare flumina nesciunt; ita is continuatis negotiis et quodam in se orbe redeuntibus indefatigabilis sese exercuit assidue; ut si nihil egisset, nisi semper ageret; quasi inania et oblitterata etiam essent praeterita, si desineret umquam; alius parum cupidus refectionis, quam quae ex laborum mutatione fuit percipienda. Precibus omnium occurrit promptus: nulla in audiendo umquam difficultas, nulla in respondendo mora; omnes adibant statim, dimittebantur statim; omnes mitem experiebantur seueritatem, omnes non dissolutam clementiam; votis singulorum ita satisfactum, ut consuleretur vniuersorum utilitati. Inde, quae rara omnino felicitas, omnium fauor, omnium gaudia, plausus omnium, omnium concelebratio. Nec iisdem, quae terrae, circumscripta limitibus gloria, fama meritorum, per omnem potius, qua patet, Germaniam

increbescante, quin vniuersam peruadente Europam, atque ita viam, qua ad maiorem fortunam, amplioris vsus causa, trahendus sine mora, **LOTHARIUS** esset **FRANCISCUS**, aperiente. Nihil quidem deesse videbatur Principi ac Praesuli Eminentissimo, qui terrae felicissimae, pleno ac regio sibi iure subiectae, et pago Germaniae incomparabili praeeset; qui omnes inter Germaniae Episcopos primas teneret; praeter Pontificem, nec Metropolitanum, quemadpellant, nec superiorem alium adgnosceret; qui principes quoque inter splendidissimo munere ac dignitate excelleret, ab ipsis Electoribus secularibus certis honoraretur officiis; qui subditis imperaret, queis, per Augustissimorum Imperatorum, **Conradi II.** et **Henrici III.** priuilegia, coram exterorum tribunalibus, ne **Rothvvilensi** quidem, dici dies nequit: (z) qui denique cunctis, quibus vitae huius felicitatem metimur atque constare arbitramur, supra modum adflueret. Ast deesse Germaniae tamen aliquid, deesse imperio nostro plurimum merito credebatur, nisi noua summarum dignitatum accessione augeretur propediem, ac, non iam inter Principes et Lumina, sed inter Soles veluti Antistitum sacrorum, et Principum, ac primi ordinis columnina adlegeretur, emineretque **LOTHARIUS FRANCISCUS**. Nihil praeter rem feceris, si, et Numini visum ita esse coelesti, adserueris, illiusque sapientissimo nutu factum, ut votis opportune damnari suis potuerit Germania; cuius tum in ancipiti positae loco res, et dubiae admodum fuerant, dubia item, et suspecta nonnullorum, quorum consiliis et moderamini non poterant non relinqui multa, fides. (a) Scilicet non
tan-

(z) Conf. *Illustr.* **FRANKENBERGIUS** l. c. f. 340. sqq. **Celeberr. STRUUIUS**, in *Syntagmate Iur. Publ.* c. II. §. xvi. p. 61. sq. c. V. §. xvii. p. 169. c. xvi. p. 32. p. 773. sqq.

(a) Conf. **IOANNIS** script. Mogunt. f. 982.

tantum *Ludovicus XIV.* inaudita, eaque stupenda molitus ausa ac enormia vrgens postulata, internecinum cum magna strage bellum intulerat eo tempore Palatinatui, totique Germaniae vniuersale minitatus incendium fuerat; sed Augustissimo etiam *Leopoldo* immenso exercitu multum creauerant negotii Turcae immanissimi; quem autem imperii res curare omnium maxime, ac expedire consilia, summi, quo fulgebat, officii ratio obstrinxerat, *Anselmum Franciscum*, ArchiEpiscopum tum Moguntinum, et aetas ingrauescens et valetudo, qua cum continuo fere conflictatus est, aduersa, imparem explendis, pro eo ac par fuerat, partibus suis fecerant. Adsciuerat quidem is, adnuentibus summae aedis Moguntinae Collegis, in grauisissimi muneris societatem A. MDCXCI D. xlx. April. *Ludovicum Antonium*, supremi Teutonici ordinis Magistrum, ac Praepositum Eluacensem, eundemque Electoris Palatini, Philippi Guilielmi, magna quacuis pollicitum, filium. Sed afflictis fessisque Germanorum rebus fatorum prouisu admouendus potius Celsissimus Bambergensis erat princeps. Ante *Anselmum Franciscum* igitur ad locum omnium communem abiit, diemque ante diem, nemine opinante, clausit suum florentissimus *Ludovicus Antonius* A. dicti seculi quarto et nonagesimo, mensis Maii die Iv. Interea tantum abest, vt vel Anselmi Francisci valetudo restaurata, vel quies Germaniae et pax restituta fuerit, vt illa potius decreuerit, in communi autem patria in deterius ruerint omnia. Nouus igitur *Anselmo* adsociandus Collega fuerat, qui sustinendis oneribus istis pares adferret humeros. Quum vero experientia praestans, prudentia probatus, et meritis inclutus maxime fuerit designandus; diuina veluti virgula ductos primariae clasfis Canonicos in **LOTHARIUM nostrum FRANCISCUM** conspirasse ad vnum omnes, mirabitur nemo. Ille enim vnus
exsti.

exstitit, in quo virtutes simul omnes viguerunt, (b) quae singulae de singulis poterant praedicari. Ille vnus tunc floruit, in quo nihil desideraueris eorum quidquam, quae vsui esse patriae poterant cum tot luctanti calamitatibus. Vt merito Is, singulari Numinis destinatione, istis Germaniae necessitatibus medela et solatium praeparatus seruatusque censeatur. Aequale autem Dei beneficium iudicamus, et quod in promptu fuit, quum eo indiguimus, et quod non citius in scenam fuit producendus: vt annorum quoque ratio conspiraret in suscipiendo grauisimo munere. Cuius quidem rei tanta fuit cura olim, vt non solum in amplissimis Magistratibus adipiscendis, sed in Praeturis quoque, Aut aedilitatibus capessendis aetas spectata sit Petitorum, nec quisquam tantum valuerit nobilitate, vel gratia, vel pecunia, qui annos comitali (c) lege praescriptos festinatis honoribus occuparit. Nam et qui venturi sunt in virtutis adoptionem, illo tamen adolescentiae lubrico, vt non cadant, saepe titubant. Annon clarissimos nominis Romani viros, Sullas, Catulos, Scipiones loquor, aliquantisper sibi luxuria vindicauit? Quos etsi ad portum mutati in melius reuexerint flatus, diu tamen vitiorum turbo iactauit, et naufragos atque fluctuantes, ab illis, quibus mersabantur erroribus, aegre aetas recepit. Bene igitur cuncta quadrarunt, et ceteris, quae innumera congruebant, anni quoque suum iunxere suffragium, quum Anno seculi superioris nonagesimo quarto, tertio mensis Septembris die, non tam consentientibus, quam enixe rogantibus, omnibus, quorum audienda vox erat, Moguntino Archiepiscopo datus est, vti loquuntur, Coadiutor.

tor

(b) Conf. THEATR. EUROP. Tom. xlv, ad A. 1694. f. 659.

(c) Ita PACATUS in *Panegyrico*, quem Theodosio Augusto dixit, C. vii. n. 15. p. m. 315. vbi IACOBI DE LA BAUNE legi meretur hanc in rem observatio.

tor vero datus est? Imo potius *Moguntinae Sedis Pontifex, S. R. Imperii per Germaniam Archi-Cancellarius atque Princeps Elector*: Reuera enim ab eo inde tempore eam induit gesitque personam; sequentis statim *Anni* tertio mense mortuo *Anselmo* sollemni ritu laetas inter adclamations inauguratus, subiectis, interposita sacramenti religione, Ipsius in verba iurantibus; Ipso Imperatore Augustissimo gaudente; Imperii omnibus et principibus et ciuibus triumphantibus, ac fausta quaeuis precantibus, ominantibus. Quum vero ita sublime illud ad fastigium fuerit enisus **LOTHARIUS FRANCISCUS**, ad quod conscendendum ac cum immortalis nominis et generis sui gloria, innumerablemque hominum gaudio, et solatio, tuendum, diuina adgubernante prouidentia et adspirante bonitate, ipsa Eum fecerat natura, nec non tot annorum exquisitus grauissimarum rerum usus percoluerat; ex quo vniuersum in Imperium celsae munera mentis largissime dispensaret, ac multis mortalium millibus emolumento esset: quantum iam meritorum et praeclare gestorum summam mihi enumerandam putaretis, si Principis, omnem, cuius momenta laudabiliter factis non distinxerit, se perdidisse horam, arbitrati, curate retexere vitam, et res notare omnes, atque celebrare, adgrederer? Certe profecto, qui praestare id voluerit, secula sibi optare debet, innumerabiles viuendo extrahere annos, saltem, quantam **LOTHARIUS** meruit, suae adiungere aetatem. Me nihil a vero adserere alienum, experiundo discet, qui vel leue rei periculum facere, ac exilem singulorum conflare indiculum, conabitur. Colligenda quippe et colliganda venirent, quae septem pene vertentia per lustra intra vniuersae Germaniae ambitum, (d) pa-

(d) Nostri Antistitis vitam scribere, idem est, quam condere Germanici Imperii Annales, quod opus aliquot voluminum, non vnius aut alterius pagellae, rectissime iudicante *Celeberr. LUDVVIGIO*, l. c. f. 1059,

parum abest, quin dixerim, et extra illam, in toga sagoque, in aulis et supremis curiis, digna notatu acciderunt fere omnia. Omnium enim illorum vel pars, vel auctor, vel promotor, vel impedimentum, vel ornamentum, vel arbiter fuit **LOTHARIUS FRANCISCUS**. Aetna igitur grauius nostris nos humeris onus imposuisse sentimus, qui rerum **LOTHARII FRANCISCI** vnum alterumue exhibendi fascem, ipsi nobis sanciuimus legem. Sed salua res est! Haec explere promissa, nostras supra vires non erit positum. Non enim plena nos horrea daturus, et ad puluisculum omnia excusuros, conuectaturosque, polliciti sumus, sed fasces tantum aliquot, sedula collectos manu, promissimus. Ante vero, quam illis manum adiiciamus, quatuor inprimis, quae ad **LOTHARII FRANCISCI**, *Schoenbornicaeque gentis* honorem spectant, non praetermittenda erunt. Primum est, quod paucis annis post, quam Moguntiae cum imperio esse **LOTHARIUS** coepit, opulentissimus *Episcopatus Würzburgensis* ita eidem patuerit, ut et ille fasces ipsi suos submittere gestiuerit. (e) Quotquot scilicet rebus suis, quam fieri posset, optime voluerunt consultum, non alibi magis, quam sub umbone et umbra tantarum virtutum, latitandum sibi censuerunt. Nihil tum memoria exciderat illustribus Collegis summa exoptatae felicitatis amplitudo, cuius plena veluti maria non ita diu ante *Würzburgicas* in terras effuderat *Schoenbornius*, **IOANNES PHILIPPUS**, qui, uti superius iam exposuimus, cum aliis summis dignitatibus *Episcopi* atque *Ducis Würzburgici* splendidissima coniunxerat axiomata. Sed ne quid Sui in *Imperii*, in *Bambergensium* et *Moguntinensium* suorum, quibus solis natus videri voluit, usus non conferret, eius, pro ea, qua mirifice excelluit, modestia, infulae copiam alii, qui totus isti ornandae vacaret, fieri

(e) Vid. Dn. **LUDEVVICIUS** l. c. f. 1071. n. c.

fieri maluit. Secundum est, quod, prorsus adnuente Augustissimo Imperatore, Vniuersis Imperii Principibus et Statibus gaudentibus, Anno huius seculi quinto, *Dominico Andree, Comiti de Kauniz*, subitaneo fato extincto, *Cancellarium Imperii Vicarium* succedere iusserit, *Celsissimum ac Reuerendissimum* tunc S. R. I. Comitem, DN. FRIDERICUM CAROLUM, (f) ex Germano illustrissimo, DN. MELCHIORE FRIDERICO, *comite de Schoenborn*, filium incomparabilem; in quo, vt Ludevvigianis haec efferamus verbis, regnant *Schoenbornianae* auitae virtutes, integritas, honestas, sollertia, adfuitas quotidiana, de omnibus bene merendi studium, habilitas, naturae munere data, litterae ac artes, in patriam amor fidesque, et quae lumina Viri Principis sunt alia generis eiusdem, quibus vniuerso imperio ac meliori orbi, suaeque genti, hodieque praelucet. (g) Ambigas certe, vtrum Imperio, an genti *Schoenbornicae* maior eo accesserit honor? Vtri-

D 2

quo

(f) Legere me memini, proflare *Orationem Panegyricam*, a Collegio S. I. Moguntino pronunciatam eo ipso tempore, quo Eminentissimus Patruus, LOTHARIUS FRANCISCUS, Illustrissimum Nepotem suum, DN. FRIDERICUM CAROLUM, consecrauit Episcopum; sed nondum tam mihi esse felici licuit, vt eius inspiciendae mihi fieret copia. Ceterum, A. clolcccviii. additus Eidem quopue Bambergensis Episcopatus, quo post Patruus obitum potiretur. Decennio post, adnuente Imperatore, *Schoenborniis* Comitum à *Buchheim*, quorum in *Francisco Antonio* exaruit stirps, d. xlii. Octobr. A. clolcccxviii. scutum, titulum, munus in Austria hereditarium, et dynastiam *Goellersheimensem*, suo aere adquisiuit. Conf. LUDVVIGS *Einleit. zur Uniu. Hist.* P. III. p. 282. et p. 526. Dn. HUBNERI *Einl. ad P. III. Tabb. Geneal.* p. 56.

(g) l. c. f. 1066. Add. *Illustr. Viri*, Dn. Iust. HENNING. BOEHMERI *Dissert. de Maestate Imperii Magistratum maiorum*, c. II. §. V. p. 70. Ne plurium elogia cumulemus.

que profecto plus inde vsus adcreuit, et splendoris adfufum, quam noſtra heic edisferi oratione poteſt. Et longe maiora ſunt, quorum vtrique ſpem facit Princeps, in quo virtutis et felicitatis, omnibus numeris conſummatae, exemplum moliri coeleſtis videtur deſtinatio, quod omnes, ad rerum finem vsque victuri, *Schoenbornii* venerentur, ac venerandos orbi vniuerſo reddat imitatores *Schoenbornios* omnes. Tertium eſt, quod duos alios ex eodem Germano filios Reuerendiſſimos, IOANNEM PHILIPPUM FRANCISCUM, Principem ac Episcopum Herbipolenſem Celiſſimum, ſua manu, numis teſtantibus, (h) Anno huius ſeculi vicesimo initiatum, nec non DAMIANUM HUGONEM PHILIPPUM, R. Eccleſiae Cardinalem Eminentiſſi-

(h) Vid. IOANNIS l. c. f. 795. De Electione Eius vid. Coburgſcher Zeitungs-*Extr.* außs Jahr 1719. Menſ. Nou. p. 265. Vbi: den 18. Sept. ſind Ihr Chur-Fürſtl. Gnaden zu Maynz Hn. Bruders Sohn / und des Herrn Reichs-Vice-Canklars Herr Bruder / Herr Jo. Philipp Franz / Gr. von Schönborn-Buchheim und Wolffſchalc. derer hohen Erzb- und Dom-Stiſſter, Maynz und Würzburg, Dom-Probſt, auch Probſt des Kaiſerl. freyen Wahl-Stiſſts zu St. Bartholomäi in Frankfurt am Mayn, zum Biſchoff und des H. R. Reichs-Fürſten zu Würzburg, wie auch Herzog in Franken, von Dom-Capitul zu Würzburg erwöhlet worden. Adde von der Einweyhung ad A. 1721. Menſ. Febr. p. 41. vbi: Nachdem den 10. Nou. 1720. vorher, von Dero Herr Better, J. Churfürſtl. Gn. zu Maynz / in der Dom-Kirche zu Würzburg, die Biſchöſſliche Einweyhung pompös geſchehen. Denn es haben höchſtgedachte Ihre Chur-Fürſtl. Gn. das ſeltne Glück im verſtrichenen 1720. Jahr gehabt, binnen Jahrs-Friſt zwey von den hinterlaſſenen Söhnen Ihres verſtorbenen Herrn Bruders (den Herrn Biſchoff zu Speyer, und dieſen Herrn Biſchoff zu Würzburg) zu Biſchöffen, bey zwey ſo wichtigen Teutſchen Hoch-Stiſſtern, einzuweyhen.

tissimum, Eundemque Antistitem Spirenses, ac destinatum Episcopum Constantiensis, adeoque tres, *Schoenbornios* eodem tempore tribus Germaniae Sedibus, quas adpellant, praeesse viderit. Quartum denique est, quod Anno superioris seculi quinto, supra nonagesimum, III. Nonas Iulii non grauatus fuerit, ad longe illustrissimos, quibus fulsit, titulos, admittere quoque *Reſtoris* Almae Geranae *Magnificentissimi* symbolum, demonstraturus ita, minime se Musas, quibuscum ab ineunte aetate arctissimam habuit consuetudinem, suo dedignari amore, ac patrocinio. Cusus tunc eius in rei memoriam, memoriae hominum nequaquam subducendae, numus, (i) altera parte Electoris Serenissimi effigiem, altera in mensa consulatus Academici insignia, tiaram, pallium et duo sceptras praesentans, cum Chronodisticho:

HIS sVbnIXa thoLls gerana aCadeMla sVrglt

RVrsVs, et Insigni fonte rigata Vlret.

Sed non licet nobis esse heic multis in hisce, aliisue id genus repetendis: quum grauiora sint silentio inuoluenda. Et quid opus plura? Abunde docent, quae summatim ac indice veluti digito signauimus iam, quantum Gentis suae, per summum summarum virtutum et dignitatum splendorem, Decus fuerit *Eminentissimus* LOTHARIUS FRANCISCUS, *Archiepiscopus Moguntinus, S. R. I. per Germaniam Archi-Cancellarius et Elector, Idemque Episcopus ac Princeps Bambergensis*, dum vixit, *Celsissimus*. Luculentius id confirmabitur, quando proxime sistemus Eundem *Magnum* quoque, tum in Imperio, ex meritorum et rerum gestarum praestantia, tum in *Episcopatibus suis*, per singularem benignitatem et prudentiam, *Decus*. Iam vero contrahenda nobis subito sunt vela, atque Tu, &c. &c.

D I X I.

ORA.

(i) Vid. Guil. Ernesti TENZELII Colloq. mensr, A. 1698. P. 647.

ORATIO ALTERA

D. xlii. M. M. A. clolcccxxix.

QUO

IN SOLLEMNI PANEGYRI OCTO ET VIGINTI SECUNDAE LAUREAE CANDIDATI ORNATISSIMI EX AMPLISSIMAE FACULTATIS PHILOSOPHICAE DECRETO LIBERALIUM ARTIUM MAGISTRI CREATI FUERUNT, IN AULA VNIUERSITATIS NOUA PRONUNCIATA.

Imperium Germanico-Romanum (A) quem admodum reliqua

(A) Recte hocce insigniri titulo hodieque Imperium nostrum, non vnus Publici Iuris Doctorum euicit. Nec est, quam ob rem, quidquid inde honoris illi accedere aestumari potest, vel inuidiae, vel caulationum amatoribus vltro concedamus. Placet vel solum tamen audire IACOBUM CAROLUM SPENERUM P. IV. I. P. L. III. c. vi. §. III. p. 199. scribentem: Ob der Titel des Römischen Reiches noch jetzt sächlich gebraucht werde / da alle Herrschaft über Rom, wenigstens in Facto längst verlohren ist? Das solte fast bedenklich scheinen. Man könnte nicht ohne Wahrscheinlichkeit einstreuen, daß diser Titel fundbarer Weise ja ehe nicht angenommen seye, bis un-

liqua inter vniuersi orbis regna plurimis omnino eminent nominibus, veluti

Re-

ser Reich die Römische Herrschaft durch bündige Verträge erworben; Dannenhero, da man derselben Herrschaft nach der Hand stillschweigend den meisten Abschied gegeben, und alle Gewalt dem Papst überlassen, auch der Titel, allem vernünftigen Bedünken nach, solle aufhören; in mehrerer Erwägung, weil man dadurch alle Welt desabusiren würde, daß unser Reich mit dem alten Römischen Reich sich nichts zu thun mache, (hoc ex praeconceptra opinione) sondern den Titel bloß wegen der Herrschaft über Rom zur Zeit beliebt habe; hiernächst aber zu befürchten nicht stünde, daß die Vorzüge, die unser Reich einmahl von solchem Titel hergebracht, möchten hinsinken: anerkennen andere Nationen durch solchen Flor längst durchgesehen, und dennoch dem Reich seine Vorzüge nicht bestritten; obwohl sie die wenige Wirklichkeit des Römischen Titels selbst ermessen hätten. Alldieweil aber im Gegentheil die gemeinen Völker Sitten es vorlängst mit sich gebracht, daß Staaten die Titel meistens behalten, obwohl sie den Besitz von Land und Leuthen, oder auch gewissen Rechten, durch die bündigsten, und zwar expresse, Verträge hingegeben; Dergleichen nicht einmahl von unserm Reich zu sagen steht, sondern daß, wo es hoch kommt, nur eine stillschweigende Abandonnirung der Römischen Herrschaft sich finde, muß bekennet werden: Deme nichts hindert, daß der Titel eher nicht anzunehmen gestanden, bis die Herrschaft über Rom seye erworben worden: denn obgleich dieses an sich richtig, dennoch die Folgerung mehr als zu unrichtig sich zeige; Weiter die Desabusirung anderer Staaten von keiner Erheblichkeit, sondern vielmehr gegen aller Völker Sitten streitend ist; Zudem durch den Besatz, das Römisch-Deutsche, oder das Römische Reich Deutscher Nation, anderer Staaten anmaßlichen Miß-Verstand vorlängst gnüglich gerathen bleibet; übrigens einige unnöthige Scrupel wegen des Reichs Vorzüge allerdings sich eignen dürfften, wann man die Titel so leicht verlohren geachtet, denen aber viel lieber fürzubauen, als sie zu erregen steht: Als

Regnator volucrum sublimior antecit omnes
Aereas turmas, Aquila: (a)

ita, quod iure de principatu contendere secum, tantum abest, praeripere sibi palmam possit, illorum adgnoscat profecto nullum. Ne hilum ab vero, quod aiunt, aberraueris, si, communi omnium consensione hominum constare hoc, adserueris. Quoties enim cumque *Imperium* nominaueris, vel de Imperio dixeris quidpiam, nostrum, Romano-Germanicum, imperium, ad vnum illico intelligunt omnes: luculento argumento, illud ita eximium esse Imperium, imperiis quibusuis aliis,

Darff in reiffer Erwegung so vieler wichtigen Motiuen nun anders nicht geschlossen werden, als daß der Titel des Römischen Reichs billich und füglich, ja fast nothwendiger Weise, fernerhin beständig zu erhalten seye. Ist dieses überflüssig erhärtet, findet alsdann kein übriger Zweifel Platz, daß um so vielmehr unser Reich es mit größtem Recht ahnden müste, wann ein Staat sich wollte gelüsten lassen, neuerlicher Weise diesen Römischen Reichs Titel unserm Reich anzufechten, oder zu verwaigern. Es hat kein Staat Ansprache auf diesen Römischen Reichs-Titel, oder interesse dabey, diesen Titel zu bestreiten. Quod reliquum est, istam nunc litteram non faciemus nostram, vtrum *Romanum* Germanico praeponendum, et scribendum, dicendumue, *Romano-Germanicum* Imperium? an vero *Germanicum* anteponendum Romano, ac isthaec scribendi, loquendiue, frequentanda forma sit, *Germanico-Romanum* Imperium? Qua de vid. HERMANNUM CONRINGIUM de *Germanorum Imperio Romano* et DR. IOANNEM MICHAELEM LANGGUT in *Animaduers.* in HENR. de COCCEII *Prud. Iur. Publ.* ad Cap. I. §. I. p. 18.

(a) De Romana Aquila pleraque omnia diligenti opera congescit Io. RUDOLPHUS ROTH, Ulmenfis, in pecul. Exercitatione Historica de antiquissimo et adhuc durante Romanorum signo, *Aquila*, Ienae A. 1669. edita Cap. II. Multi de illa quoque passim sunt, tum qui in Publico Iure explanando, tum qui in Insignium rationibus explicandis occupantur.

aliis, regnis amplissimis, principatibus potentissimis, rebusque publicis florentissimis ita praestare omnibus, ut eminentissimi Imperii eo modo et expleat mensuram, et mereatur axioma, quo nullum in orbe terrarum alterum. Fasces quoque ista submittere ipsa, et primas ultro deferre illi merito censentur cuncta: quum, quanto alias ampullentur opere, splendido Imperii titulo superbire alia non audeant; alia vero, ubi adfectare hunc non verentur, variis eum tamen modis sibi temperandum esse, non diffiteantur; Nullum denique vel *Romani*, vel *Sacri* Imperii, quae longi temporis usus, consensus et suffragatio gentium, et curiae auctoritas sustinet, elogia, frequentet. (B) Nec est, quo praeferendum ei vllum esse aliud, persuadeas. Si in antiquitate situm honoris momentum reputaveris; cedo ex florentioribus nostro aevo imperiis, cedo aliquod? cui nostrum Germanico-Romanum, ab antiquo in hodiernum usque diem propagatum, antiquitate concedat. Ut iam nihil hancce in rem praesidii petam ex peruulgata, ac fortassis praeter rem ab quibusdam tam acerbè explosa, pueriliumque in errorum numero collocata, sententia, quae Imperium nostrum Quartam Danielis Monarchiam, adeoque primae Nebucadnezaris, secundae Cyri, et tertiae Alexan-

(B) Non possumus, quin et his lucem adfundere iubeamus SPENBRUM: Mit und neben dergleichen fürtrefflichen Titulaturen gewinnt das Deutsche Reich seine mehrere nicht geringe Vorzüge. Kein einziger Staat machet gezeigter massen diese Titel unserm Reich streitig. Und für so ausnehmend herrlich jene Elogia von allen erkannt werden, untersteht sich jedoch kein Regent, dieselben seinem Reich beizulegen. Es bleibet aber nicht bey den blossen Ehren-Titeln. Dem Reiche geben vielmehr alle Staaten diesen wüßlichen Vorzug, daß es das höchste in der Welt und Christenheit seyn solle. Es pflegen insgesamt die ceremonielle, in der Ordnung der Christlichen Staaten, das Reich oben an zusehen. Et in not. (a) Dis ist

xandri M. quibus omnia suorum temporum regna posthabenda merito sunt, diuinam praedicat propaginem. Nec, vel Romani, vel Carolingici, Imperiorum, siue propagata iura, siue conseruatas reliquias, vrgere magno heic opere, quod alibi

aus dem obigen erweistlich in Ansehung des Titels *Imperii*, ferner *Romani Imperii*, endlich *Sacri Imperii*. Die für solcher Elogien alleinigen Gebrauch bey unserm Reich streitende Auctoritas Curiae, hiesse so viel nicht, da der Stylus Curiae lediglich die Deutsche Canzelleyen angieng. Was hätte unser Reich mit seinem Stilo curiali andern Nationen zur Last zu legen? Aber inmassen die benachbarten Potenzen nicht allein gelitten, daß unser Reich einen Vorzug bey solchen Titeln gesucht, sondern auch dieselbe dem Reich selbst willig beygelegt, damit so viele Secula continuirt: so qualificirt sich dadurch überflüssig wenigstens ein stillschweigender Vertrag, welcher in dem Völker-Recht unsers Reichs Vorzügen eine gute Garantie halten kan. Illud dubio caret, vbi Princeps aliquis pro sua persona, aut tanquam caput suae ciuitatis, aduersus alium ius praestantioris dignitatis, (tituli) et praecedentiae, quaesiuert ex pacto, aut per consuetudinem, et patientiam alterius, cuius nulla probabilior ratio possit proferri, quam quod hic istum se digniorem agnoscat, ei iuri posse inhaereri. PUFENDORFF. d. I. N. et G. Lib. II. c. 4. §. 15. Dagegen nichts thut, was IO. SELDEN. de *Tus Honor.* P. I. c. 2. §. 5. anführet, daß die ältern Urkunden die Elogia, Imperium Angliae, Hispaniae, Galliae, hier und da zeigten. Denn hier ist die Rede davon nicht, ob ein Staat sich als ein Imperium in ein und anderer Schrift selbst qualificirt? sondern ob er dessen Genehmhaltung bey andern Staaten erlanget, und also das Elogium ex pacto geführet? Ja ob ein Staat sich bloß hin und *per eminentiam* des Titels, imperium rühmen und anmassen können? Beides letztere ermangelt den andern Staaten. Frankreich gestehet weder Spanien noch Engelland das Elogium, Imperium Hispanicum, Anglicanum, geschweige bloßhin Imperium. So würde hinwiederum Frankreich von andern Völkern Widerspruch leiden, da dessen Ehrgeiz auf Führung dergleichen Titel fiele. Das ist für unsers Reichs Vorzug gnug. Hat jezo Rußland von

alibi tamen facere non dubitamus (b), animus fert. Licet illi ipsi, qui albis talia dentibus alias excipiunt, ab Roma tamen, gentibus olim culta omnibus, et parto Germanis in Romam iure, Imperii nostri eminentiam repetere, non vereantur. (c) Quodsi ex virium modo metienda existumaueris omnia; nec potentia vllum excellere ita regnum, contendero, vt

E 2

cum

vielen Völkern Vertragsweise erhalten, daß es Imperium, und sein Haupt Imperator heißen möge; so muß doch der Beysatz Rusſiae bleiben, und behält nichts deſto minder unſer Reich den Vorzug des Imperii per eminentiam und noch vielmehr des Imperii Romani.

(b) Tam prolaxis heic Nobis eſſe non licet, vt, quae his de rebus alias docemus, nunc repetamus. Sedet nobis, quidquid videatur aliis, ſententia: demonſtrari omnino poſſe, Imperium Romanum Caroli M. ætate fuiſſe ſuperſtes; Idemque in Occidente quoque ab eodem reſtauratum, tranſmiſſumque ad poſteros, ac Germanis adſertum, hiſque poſtea in ſolidum, indiſſolubili federe, vindicatum, atque etiam nunc continuari. Conf. Io. GUILIELMI IANI Diſſert. Hiſtoric. Politic. de quatuor Monarchiis, VVitemb. 1712. hab. cap. I. §. 24. ſqq. Io. NICOLAI HERTII, Notit. Regni Francici Vet. cap. I. §. xxxl. Tom. I. Commentat. p. 268. ſqq. Inprimis HERMANNI CONRINGII, de Germanorum Imperio Romano, librum. De ceteto omnium digna calculo eſt ſententia Summi, qui noſtra ætate plurium errorum tenebras rara edecumatae eruditionis luce feliciter diſpellit, Viri, D. NICOLAI HIERONYME GUNDLINGII, vere pronunciantis: Wer auf das Regnum Francorum nicht acht hat, der machet in Iure Publico nichts, als eitel Schnitzer; und träumet. Part. xvII. Num. II. in Not. ad §. xxIII. p. 184. Gundlingianorum. Sapientibus ſat!

(c) Vid. poſt multos alios, Auctor der Grund=Veſte des S. R. Reichs Teutſcher Nation, in princ. Add. laudati IACOBI CAROLI SPENERI Ius Publ. P. IV. L. III. c. vi. §. II. p. 195. Ac in notis Noe. (c) p. 196. Das meiſte kommt aber auf Rom an, deſſen vielfältige Ehrfurcht die größte Impreſſion gemacht, und kaum einem Volk

cum Imperio nostro comparari queat, tantum abest, ut eius excedat robur, vincatur. Rem enim dixerit ipsissimam, quisquis adfirmaverit: conglobatis etiam reliquarum mundi partium gentibus terrorem incutere semper posse Imperii nostri principes, Sacrique hoc, ac Sancti, eo etiam nomine tueri titulum, dummodo causas illi et studia numquam dislocaverint sua. (d) Nec finium amplitudine postposuerit ulli regnorum,

erlaubet, sich mit dem Reiche des Rangs wegen in das Gedränge zu wagen. So ist wahr, daß sich fast beständig auf Rom aller Vorzug in den besten Zeugnissen gestellet zeigt. Et *Not.* (e) p. 197. Laß allenfalls seyn, daß die übrigen Potenzen Bedenken würden gehabt haben, unserm Reich den Vorzug zu lassen, wo sie es nicht aus Irrthum für ein fortgesetztes Römisches Reich gehalten; laß auch seyn, daß der Papst aus eigenem Vortheil listig dergleichen Irrthum unterstützt: So streitet dennoch selbst alsdann das Völker-Recht für die ewige Gültigkeit der dñfalls ergangenen oder muthmaßlichen Verträge. §. 6. n. 3. Et antea iam P. II, c. II. § 2. not. (g) p. 61.

(d) Vere Auctor der Grund-Veste in der Vorbereitung p. 1. sqq. Ob nun zwar jehiger Zeit mit demselben (H. R. R. Teutscher Nation) es auf das äußerste, und nach denen Worten des Reichs-Abschieds zu Eöln de anno 1512. *in pr.* gar auf die Reige kommen, weilten bey ihm weder die, nach Absonderung des Morgenländischen Reichs, Kaiser Carln dem Großen verbliebene schon guten Theils abgelebte Macht, vielweniger eine denen Zeiten des ausländischen Traiani vergleichliche Stärke und Größe, noch am allerwenigsten des Namen-thätigen Augusti Glückseligkeit zu befinden: nachdem so viele vornehme Königreiche, Länder, Stände und Städte, (Pertinet huc MELCHIORIS GOLDASTI Epistola Dedicatoria ad Serenissimum Patriae nostrae Ducem, Ioannem Fridericum, A. 1609. denen Reichs-Sandlungen praemisla) theils durch selbst eigene Widerseh- und Abtrünnigkeit, theils durch fremde List und Gewalt, theils durch unverant-

gnorum, quorum exploratas habemus rationes, nostrum Imperium quisquam, nisi qui spatiosas forte, sed inhospitas illas, amoenitate, flore ac humanitate omni vacuas, solitudines maioris faciendas censuerit, ac amplissimam regnorum, viris

E 3

et

wortliche Untreue und Nachlässigkeit einiger Reichs- Stief-Väter, demselben abgezwackt und entzogen worden, dahero nicht unbillig die berupfte Blöße (vid. *Excellentissimi* Dn. D. SCHVEDERI nostri Dissertat. de *Domanio S. Romano-Germanici Imperii*, A. cl. lcccIII. heic Tubingae editam, ac B. THOMAE LANSII Consultat. in *Orat. pro Gallia* p. 191. sq. FRIDERIC. HORTLEDER von Ursachen des Teutsch. Kr. L. III. c. I. f. 612. not. b. ad n. 10.) des Welt-erhöhten Adlers zu beklagen; So ist doch kein Zweifel, daß, gleichwie nach der Prophetischen Weissagung diese 4. Monarchie, oder höchste, und für andern mit Macht und Herrlichkeit gezierte Respublica, bis ans Ende der Welt verbleiben und bestehen wird, also auch ihre heutige, gegen voriger zwar ganz geringschätzige Macht genugsam seye / aller auswärtig zu stoßenden Gewalt zu widerstehen / und denen fremden Königreichen oder Herrschafften eine Furcht einzujagen, wann nur deren Glieder und Stände in Friede und Einigkeit, gutem Vertrauen, und Gemein-nützigen Absehen, hindangesezt alles Eigennuzes, beyammen halten. Coite solum Viri Principes, et trepidabunt vires vestras exteri, quibus ob intestinas liticulas vilescere coepistis. Tollite Thusca illa iurgia, et videbitis neque terrarum orbem, neque cunctas gentes conglobatas mouere aut contundere imperium hoc posse! Hat ein alter Historicus zu seiner Zeit vernünftig erinnert. Adde *Eundem* in dem 3ten St. cap. 9. p. m. 282. sqq. Ita et ante sexaginta hosce et, quod excurrit, annos, sub B. nostri Praedecessoris, CHRISTOPHORI CALDENBACHII, Praesidio suam, de *Imperii Romano-Germanici prae Turcarum Dominatu Praeeminentia*, Orationem sollemnem clausit egregius Orator p. 21. sq. Nos certe, memores Aquilae nostratis, Ioui proxumae, eiusque armigerae, dum non rumpat triplex Electorum, Principumque, et liberarum ciuitatum funiculus,

et rerum copia oppido refertissimam, compagem. (e) Quid?
quod

non dubitamus spurium illud fidus, atque ipsi genti suae indignandum, ita adloqui:

Lumine Luna notho credis te posse volucrum
Lacdere Reginam, quae gerit arma Ioui?
Falleris. Haec oculis radiati lumina solis
Sustinet, haud curans lumen in axe nothum.

(e) De F. I. vid. *Iur. P. DD.* Quibus hodie finibus circumscribatur Imperium, in vulgus tere notum est. Amplius tamen illud patuisse olim, ut à Carolo M. partum, auctumque est, ac Romanum aequasse, negauerit nemo. Audiamus eadere, si placet, speciatim LUDÉVVIGIUM ad A. B. P. II. p. 1335. scribentem: Es wird doch die Grösse des von denen Teutschen beherrschten Reichs dem Römischen, absonderlich dem Abendländischen, wenig nachgeben. Dann das Römische, wann es insgesamt betrachtet wird, hat zwar durch alle damals bekandte Theile der Welt-Länder und Völker unter seiner Gewalt gehabt. Als in Europa, 1) Spanien, 2) etwas von Engelland, 3) Frankreich, 4) Ober- und Unter-Italien, 5) Hungarn, 6) Griechenland, 7) die Inseln des Mittelländischen Meers: In Asien das gelobte Land, und alles, was dorten bis an den Euphrat-Strom gelegen, welches mächtige Stüke Landes sind; In Africa 1) Egypten, 2) den Staat von Carthago, und 3) Mauritanien, gegen Fez und Marocco. Allein zu geschweigen, daß solche Freude nicht gar lange gewähret, und das Kayserthum in das Morgen- und Abendländische zerrissen, und zu ienem die Asiatische und Griechische Lande nebst Egypten; zu dem Abendländischen aber der Ueberrest gerechnet worden; so darff sich doch dagegen das Fränkische Teutsche Reich absonderlich unter Carolo M. gar nicht schämen. Dann dieser hatte unter seinem Gebiet 1) ganz Frankreich, 2) das gesamte grosse in 6. Völkern und Staaten bestehende Teutschland, für welchem sich die Römer entweder gefürchtet, oder solches, seiner rauhen Land-Art halber, verachtet, 4) das gesamte Italien, 5) die Inseln des Mittelländischen Meers, 6) das meiste von Dännemark, 7) die Königreiche Preussen, 8) Polen, 9) Böhmen, 10) Hungarn, 11) das meiste von Griechenland, und dabey

quod caput veneratur Imperium nostrum, quod non Christiani tantum orbis custos, (f) sed dominantium quoque Dominus, ac Monarcha terrenorum principum salutatur: (g) cuius corona gloriam adfert, quae ipsum omnibus mundi potestatibus anteponit, ut gloria et honore super omnes mundi principes sublimetur, uti ad *Fridericum II.* olim scripsit *Gregorius IX.*

12) vor allen andern Völkern und denen Morgenländischen Römern so viel Ehrfurcht und Ansehen, daß ihm noch mehrere, und weit entlegnere Völker zu Gehorche stehen sollen, wann er dem Wohlstand gemäß zu seyn erachtet, sich noch mehrers zu erweitern. Und da Carolus M. der erste und fast einige gewesen, der dieses Welt-Reich und zwar bey grosser Kriegs-Erfahrenheit der andern Völker zusammen gebracht; da hingegen an dem Bau der Römischen Macht nicht einer, sondern so manche und zwar so lange Zeit gearbeitet: so halte ich, daß die Carolingische Ehre hierinn alle Römische übertreffen und auslöschen könne. Ob nun wohl A. 913. mit dem Ausgang der Carolinger die alten Grenzen solches Welt-Reiches zerfallen, und weder Conrado noch Henrico Aucupi mehr als die 7. Provinzien, davon p. 652, übrig geblieben: so haben doch die nachherige Kayser die Deutsche Herrschaft wiederum erweitert und Otto M. die Lombardie, 2) Italien, 3) Dänemark, 4) Lothringen, 5) Böhmen, 6) verschiedenes vom Griechischen Reich; Otto III. die 7) Polen, Henricus S. 8) die Hungarn, 8) Conradus II. die Burgundier dem Deutschen Reich unterworfen, und dergestalt einverleibet, daß, dafern der Kayser alle Sprachen seiner Unterthanen und Lehen-Leute reden sollen, er aller Mund-Arten von ganz Europa kundig seyn müssen.

(f) Ita *Ludovicus IV.* in *Edicto de Exauetoracione Joannis xxII.* apud MELCH. GOLDASTUM C. I. T. I. f. 328.

(g) Ipse pontifex *Supremum* vocat *Principem in Capitulo*, ad *Apostolicae de re iudic. in VI.* Add. ex instituto ANTONIUM QUETTAM, in *Disquis. Serenissimus Romanorum Rex, et Christianissimus Franciae Rex, uter alterum praecedat?* n. 10. sqq. f. 599. in MELCHIORIS GOLDASTI *Polit. Imperial.* P. xl. N. III. Ceterum, quo cum grano salis haec, et alia, quae olim

Ix, pontifex, (h) De legibus vero et Constitutionibus Imperii nostri quid dicam? quas, ut rerum nostrarum est peritissimus quisque, ita miratur, ita extollit, ita colit impensissime. Ut germanam illae antiquorum Germanorum virtutem adprime sapiunt, sapientia tot sapientissimorum principum conditae eximia; ut admirandae, eique Germanis prorsus propriae Imperii formae, caput, membra, ciues et subiectos, dato cuique suo, eleganter colliganti, tam sunt conuenientes, quam quae maxime: ita Imperium nostrum regnis anteponunt omnibus. Nisi dicendorum obrui me copia persentiscerem, eandem in rem virtutes Germanorum, robur, solertiam, scientias, artesque, paci belloque opportunas, naturae pariter ac industriae fructus, ac opes, munimenta, validissima et frequentissima, idque genus alia laudarem innumerabilia. Sed, indice tantum digito signatis hisce, ac praetermissis de industria, quae in scenam produci possent, aliis quam multis, instar prolixae argumentorum, Imperium nostrum omnibus mundi regnis longe praeferentium, phalangis vel vnicum id esse valet, quod tantam antiquissimae, omniumque ordinum, Nobilitatis copiam, tot et tantam Cel-

ex Diuino, Ciuili, Canonico iure, ac Poëtarum, Rhetorumque scriptis, pro vniuersali Imperatoris Dominio, certatim producta in scenam sunt, capere conueniat, nos non fugit. Conf. HERMANNUM CONRINGIUM in Exercitationibus Academicis *de Republica Imperii Germanici*, Exerc. II. §. V. sqq. p. 33. sqq. Ac ex instituto IO. GEORGII FICHTNERI *Disert. de Imperatoris Dominio Vniuersali*, A. 1707. in Incluta Noric. Vniuers. edita. Adde etiam hanc in rem PFEFFINGERUM in *Vitriar. Illustr.* L. I. T. IV. p. 375. sqq. et SPENERUM l.c. P. II. p. 60. not. (g) Litteratissimum nostrum THOMAM LANSIUM in Consultat. *Inter Promin-
cias Europae de Principatu*, p. 118. sq. et alibi passim.

(h) in Epistolis PETRI de VINEIS,

Celsissimorum principum potentissimorumque Ducum deco-
ra, tantum Serenissimorum regum syrma, (i) praeter Impe-
rium nostrum, nullum orbis regnum complectitur. Nume-
rum excedunt splendidissima ista, quae in Archiepiscopatibus,
(nemini, quaeso, graues sint voces communi frequentatae usu)
Episcopatibus, Abbatiis, Praelaturis, sacrisque Collegiis aliis,
fulgent sidera. Cuius non oculos perstringunt, animumque, in
tot regnis, et Electoratibus, in Archi-Ducatus, in tot Ducati-
bus, Palatinatibus, Marchionatibus, Landgraviatibus, Prin-
cipatibus nostris magni, liceat iam ita loqui, soles isti? Quam
magnificos spargunt radios illustria in tot Comitatus, Ba-
ronatibus et Dynastiis lumina? Immo, omne supra exem-
plum ponitur Imperium nostrum, quod tot inter tantosque
principes ordo tamen regnet admirandus, concentusque pu-
blicam ad salutem, saluberrimarum legum praescripto, impere-
tur pulcerrimus, atque res, non alibi, nisi aegerrime, socia-
biles, principatus puta et libertas, federe conspiciantur co-
pulatae suauissimo. Auget de cetero dignitatem, quod No-
bili-

(i) Wo ist ein Potentat (*Illustris* quaerit ZECHIUS) in der Welt, wel-
cher so mächtigen und ansehnlichen, ja einigen gecrönten Häuptern
und den Königen gleich geschätzten Chur-Fürsten und Fürsten zu be-
fehlen habe, als der Römische Kayser? Ihr Majestät haben über vo-
rige Vorzüge noch diesen Vorthail und Praerogatiu vor allen Poten-
taten, daß sie nicht nur wegen gewisser wichtigen Lehnshafften die
Könige in Spanien, Schweden und Dännemark, auch nunmehr
Polen und Preussen, zu Vasallen haben, sondern Ihr auch die Kö-
nige in Böhmen wegen des Königreichs selbst Pflicht leisten müssen.
Diesen Vorzug gestehen dem Römischen Kayser fast alle andere Na-
tionen; Inmassen denn auch so gar der Türkische Kayser Ach-
met II. an Kayser Matthiassen also geschrieben: Aus den Potenta-
ten JESU dem Fürnehmsten: Zwischen den Geschlechten JESU
erwehlten Fürnehmsten Herrn aller Christlichen Völker 2c. *Europ.*
Serold, Part. I. f. m. 84. b.

bilitatem iura ornent et priuilegia, quæis vix alibi perfruuntur principes; Principes vero nostri plerique, titulis et iuribus vten-
tes maiestatis æmulis, aliarum terrarum regibus minime se-
quundi; Reges denique aliorum regnorum Imperatoribus vel
æquales sane, vel saltim splendore ac potentia neutiquam
sint inferiores, Quæ quum se ita omnino habeant, non
faciliori quispiam opera demonstratum iuerit, quanta Imperii
nostri sit dignitas, quantum quæuis supra orbis regna illud
caput

(1) IO. LIMNAEUS L. V. I. P. Cap. I. postquam omnem terrarum or-
bem à Germanica nobilitate inundatum esse, adseruisset, egregie de
Principibus nostris pergit: vt ab origine ad præstantiam principum
nostrorum descendam, prima in acie GUILHELMII BRUSSII, *Scoti, in
consilio de bello aduersus Turcas feliciter gerendo*, erit elogium. Is in
Italia palatia et antiquitatum monumenta, in Gallia et Hispania prae-
sules, in Anglia agricolas, in Polonia nobiles, in Germania Prin-
cipes omni laude et admiratione dignos se inuenisse adseuerat. Sci-
licet, vt maxime Italia, Gallia, Hispania et Anglia, Principes suos
habeat, quos et ipse viderat, prae Germaniae tamen Principibus ipsi
considerationem laudemque non merebantur sublimiorem. Nulli prae-
stantiam ego inuideo suam; at libere hoc dico, et citra adfectum, multa
Germaniae proceribus palmam, quæ in medio posita fuit, iamdu-
dum adtribuisse. Agnouit hoc Pontifex *Pius II.* qui Germaniae de-
scriptioni intentus, nullibi illustriores prosapias, quam in Germania,
reperiri scripsit. Perpende, si vacat, nostrorum potestatem, et libe-
ros eos, caeterorum Regnorum proceres adscriptitios, dices. Innotuit
hoc Imp. *Maximiliano I.* qui avoit accoutumé de dire, qu'il etoit
Roi des Rois, et le Roi d'Espagne, des hommes; d'autant que ceux
qui font les loix sont Rois, ou tiennent la place des Rois: et les Prin-
ces d'Allemagne, aux quels l'Empereur commande, tiennent lieu de
Rois, en tant qu'ils font le loix, et que l'Empereur ne peut rien avoir
d'eux, que ce qu'ils veulent: *La defense de la Monarchie Françoisse*,
de M. I. BARRICAUE p. 523. Et, ne forte de Principibus Sanguinis
quis hæreat ambiguus, qui coronæ capaces in Gallia dicuntur, is per-

caput efferat suum, quam si membrorum, ex quibus illud conflatur, decora exposuerit, resque enarrauerit gestas. Agite, *Auditores*, dabimus illustre eius rei specimen, quod nuper iam coepimus, quum superiori scilicet mense Primipilari Imperii nostri Principi, demortuo ante tres hosce menses *Eminentissimo Archiepiscopo et Electori Moguntino*, **LOTHARIO FRANCISCO**, sollemni oratione parentare adgressi sumus. Non floret in Imperio nostro Princeps, cuius, siue caput, siue membra, siue res imperii, pacis bellicue tempore, spectaueris, potiores sint partes, atque auctoritas, quam *Electoris Moguntini*. Inter Moguntinos vero Electores non est, qui fastigium suum gloriosius sit tuitus, quantumque et debeat et possit Moguntinus Elector, luculentius demonstra-uerit, quam *Reuerendissimus* **LOTHARIUS FRANCISCUS**. Id quod ultro dispalescet omnibus, si *Gloriosissimum* **LOTHARIUM FRANCISCUM**, quem nuper *Magnum* illustrissimae **GENTIS SCHOENBORNICAE Decus** adseruimus, iam et *Principem ac Antistitem* in Imperio et Episcopatibus suis *Magnum* praesentauerimus. Magnas vero et multas res breui, eaque minime ambitiosa, exponemus oratione. Quum de cetero blanda dictionis concinnitate, aut quaesito elegantium verborum dilectu, ut contentiosa id opera etiam adfectare ausim, Vestros tenere animos, vel mereri fauorem nequeam: ut argumenti dignitas et rerum amoenitas Vos, *Cuiuscumque Ordinis Auditores*, demulceat, uti percupio, ita etiam atque etiam adlaborabo.

F 2

Quem.

pendat **RICHARDUM DIETERUM** de *summa summi Imperii potestate*, Th. 84. Germaniae principes etiam illis praeferentem, siue respicias libertatem, rem inaeſtumabilem, siue sanguinem (*nulla enim fere eorum familia, quae non ex Imperatorio sanguine ducat originem*) siue successionem, quoniam omnes in electionem venire possunt, et potentia Imperatores sunt; ubi Principes sanguinis naturae cursum expectare tenentur, donec ex arbore folia, quae solis adſpectum illis impediunt, decidant.

Quemadmodum in Imperiis et regnis mundi omnibus exsplendescere Imperium nostrum Romano-Germanicum, neminem temere negaturum, confidimus: ita in Augustis Imperii Romano-Germanici Magnatibus primum merito locum sibi Electorem vindicare Moguntinum, (a) omnis extra dubitationis aleam iudicamus positum. Emicuit antiquissimis iam temporibus *Moguntia* (b) auctore seu amplificatore

(a) Vel Italus, ut de communi omnium consensu ac ordine recepto nihil moneamus, IOANNES ANTONIUS CAMPANUS, *Episcopus Aprutinus*, idemque pontificis quondam ad Comitia Friderici III. A. 1471. legatus, olim ita iudicavit, in epistolis ad IACOBUM, *Cardinalem Papiensem*, Maximum in Germania Principem, cui est primus inter principes locus, adpellans *Moguntinum*, apud MARQ. FREHERUM *Rer. Germ. Tom. II. f. 293, 298. edit. STRUW.* Quorsum et *Maximiliani* I. pertinet elogium, qui eum den *Obristen Thur = Fürst* adpellavit in Diplomase Anni 1498. Nec non *Sigismundi Imperatoris*, qui *Conradum*, Archiepiscopum, *der Thur = Fürsten Deckant* salutavit, ap. LONDORPIUM T. II. L. I. Tr. II. n. 22. Conf. *Epistolam Electorum* super Imp. *Ludonico* ad *Benedictum XII.* in LEIBNITII C. I. G. Dipl. P. I. f. 149. et FREHERI *Script. Rer. German.* T. I. f. 616.

(b) Ita apud LAMB. SCHAFFNABURGENSEM *Hist. Germ. f. 311. T. I. PIST. f. 312, 313, 314, 347, 348, 349. &c.* SIGEBERTUM, OTHLONUM, TRITHEMIUM, in ANNAL. PITHOEANIS, GUNTHERI *Ligurino*, et hodie communiter scribitur; in TACITI *Hist. L. IV. c. 15, 33, 59, 61.* apud FLAVIUM VOPISCUM in *Aureliano* c. 7. GREGORIUM TURONENSEM L. II. c. 9. *Maguntiacum* seu *Mogontiacum*; *Magontia* ap. HERM. CONTRACTUM f. 193. ad A. 614. Tom. I. PIST. f. 216. a. f. 262. *Moguntiacum* apud EUTROPIUM L. VII, c. 8. L. IX. c. 7. EGINHARDUM, *vit. Caroli M. c. 32*; Apud VENANT. FORTUNATUM L. II. *Epigr. 12.* L. IX, Ep. 9. REGINONEM, L. II. ad A. 889. f. m. 90. Tom. I. PIST. et f. 93. f. 104. in Additt. f. 107. ENGELHUSIUM in Chron. f. 1058. *Scriptorum Brunsvicensium* LEIBNITII T. II. Go-

re (c) *Claudio Druso Germanico*, *Augusti* priuigno, *Tiberii* fratre, *Germanici* patre, fortissimo *Vlperum*, *Tenderorum*, *Cattorum*, *Marcomannorum*, *Sueuorum* et *Sicambrorum* victore, ampliore ad fortunam destinata, inter primas *Primae Germaniae* Metropoles, quas vocant, *Ciuiles* minime vltima, eoque etiam non vno ante *Pipinum* et *Bonifacium* seculo *Eccllesiasticae* Metropolis dignitatem dubio procul consequuta.

(d) Licet deinceps, variis adflicta calamitatibus, a *Ciui*,

F 3

Bata-

BELINUM PERSONAM *Cosmodr.* Aet. vl. f. 233. T. I. MEIBOMII et f. 239. Maguntia; Magocia in antiquis Iur. CANONICI exemplis; Mogontiacus apud AMM. MARCELL. L. xv. c. xl. p. m. iii. Moguntiaco in NOTITIA IMPERII ROMANI. Vid. Nic. SERAR. *Rer. Mog.* L. I. c. III. f. 5. T. I. S. M. Cl. V. D. IOANNIS.

(c) An a Galliarum rege, *Mago*, eiusue filiis? An *Magogo*? An *MARONIS* *Magancio*? An *Mago*, Nequam, (vnde *dictorium*, vid. CHRON. RIDDAGSHUSENSE HENR. MEIBOMII, T. III. *Rer. Germ.* f. 374.) Treueris pulso? An a *Julio Caesare*? aut *Druso* condita Moguntia? inquirat Nic. SERARIUS L. c. C. V.

(d) Licet ANTONIO PAGI in *Critica Baroniana* ad A. 745. non omnino ad palatum sit sententia, quae Metropoles ciuiles, ecclesiasticas quoque fuisse, adferit; nulli tamen haeremus, de Metropolitibus prouinciarum Romanis idem statuere. Conf. PETR. DE MARCA in *Disertat. de Primatibus*, §. Lxxii. Ceterum prorsum in nostram scribit sententiam CAROLUS LE COINT. in *Annalibus Ecclesiasticis Francorum*: olim cis Rhenum inter Galliarum prouincias duplex numerabatur Germania, suus vtrique Metropolitanus erat Episcopus; primae Moguntinus, secundae Colonienfis. Amisso postea iure metropolitico Moguntinus subditus fuit Colonienfi, qui factus est vtriusque Germaniae metropolitani, vt de sancto *Energisto* constat aetate *Faramundi* et *Clodionis*. At propter interpontificium, quo Colonia post obitum eiusdem *Energisti* diutissime laborauit, Episcopo Treuirenfi, Belgicae primae iam Metropolitano adtributa est vtraque Germania, donec regnante *Clode-*

Batauo, ab *Randone*, Alemanno, a Francis, Wandalis, Hunnis, aliisque Barbaris (e) ad incitas fere redacta, grauem pristini splendoris iacturam fecerit; post difficillima tamen tempora ista ab eximio illo Carolingorum profatore, qui Merouingis tandem seclusis, nouam Francorum rebus faciem induxit, (f) ita restituta est, vt a *Bonifacio* (g) inde, Germaniae Metropolis, eiusque Archipraeful, primus a pontifice

naeo l. Metropolitanus vtriusque Germaniae constitutus est *Crotaldus* tum Wormatiensis Episcopus, cuius successeurs eadem Metropolitana dignitate gauisi sunt vsque ad sanctum *Amandum*, qui pontificatum *Dagoberto* I. Austrasiae Rege, suscepit, à cuius excessu vsque ad Annum 742. caruit Germania Archiepiscopo. Tom. V. ad A. 742. p. 62. GOBELINUS PERSONA, Aetate VI. *Cosmodromii*, Tom. I. MEIB. f. 239. Metropolim Germaniae iam tum fuisse Moguntiam, quum ei Bonifacius ordinaretur Archiepiscopus, haut obscure innuit. Add. ANNAL. FULDENS. ad A. 719. f. 3. T. I. FREHER. *Script. Rer. Germ.*

(e) Vid. NIC. SERARIUS l. c. c. VII. f. 14. sqq.

(f) Vid. Nostra *Lanx Saturae* Positionum primas lineas Praecognitorum Historicorum, summa item Capita ex Francorum et Caroli M. Historia succincte exhibentium, p. 99. sqq. Pos. cclIII. sqq.

(g) *Pipini* consecratore, ANNALES HILDESHEMENSES ad A. 850. T. I. LEIBNITII *Script. Brunf.* f. 712. CHRON. QUEDLINBURG. ad A. 849. T. II. LEIBN. f. 275. CHRONICA S. AEGIDII, T. III. LEIBN. f. 578. RICOBALDI FERRARIENS. *Hist. Imp.* f. 1149. T. I. ECCARD. Cui *Winfridi*, seu *Vinifridi* antea nomen, HERM. CONTR. ad A. 719. T. I. PIST. f. 212. VITA S. SVVIBERTI, c. 14. T. II. S. B. LEIBN. f. 232. IOANN. de POLDA in *Chron. Eccles. Hamelens.* ap. LEIBN. l. c. T. II. f. 508. LEGENDA Patroni Germaniae, sancti *Bonifacii*, ap. IO. RURK. MENKENIUM *Script. Rer. German.* praecipue *Saxonie*, Tom. I. f. 833. c. l. GOB. PERS. Act. VI. cap. 39, f. 239. Tom. II MEIB. MART. FULDENSIS *Chron.* f. 1642. Tom. I. ECCARDI. OTHLONUS de vit. S. *Bonif.*

fice praesul, (h) constanter salutaretur. Hoc mactus honore, tanta pollens, vel ipso pontifice velificante, (i) auctori-

L. I. c. 18. ap. SERARIUM L. III. *Rer. Mog.* f. 215. edit. IOANNIS. IOANNES ADLREITER à TETENVVEIS in *Annalib. Gent. Boic. P. I. L. VII. N. xxII. f. m. 163. a.* edit. G. G. LEIBNITII.

(h) Ita MARIANUS SCOTUS L. III. Aet. VI. ad A. 750. *Pipinus* in ciuitate Suesionum a sancto *Bonifacio*, Archiepiscopo, in regem vnctus, regni honore sublimatus est: et deinde ob id, *post papam secundus habetur Moguntinus Archiepiscopus*, vsque in hodiernum diem. Tom. I. PISTOR. f. 633. ENGELHUSIUS totidem verbis: *Maguntia* tunc facta est *caput et Metropolis* omnium ecclesiarum in Germania. In *Chron.* f. 1058. Tom. II. S. Br. LEIBN. Idque ad petitionem *Karolomanni* et *Pipini*, qui decreuerunt, *Ecclesiam Moguntinensem, Metropolim omnium in Germania positarum Ecclesiarum* efficere, vti verba concepta habent in *LEGENDA S. Bonifacii* apud MENKENIUM l. c. cap. 17. f. 840. Adde ADDITIONES ad *Reginonem* ad A. 953. f. 107. T. I. PISTOR. ANNALISTAM SAXONEM ap. Io. GEORG. ECCARDUM *Corp. Hist.* T. I. f. 134. a. Et WITTICHINDI, *Monachi Corbeiensis*, *Annales*, L. II. f. 642. T. I. MEIBOM. vbi *summus Pontificatus* Moguntino tribuitur. Immo, et ipsum ipsius pontificis, *Innocentii III*, testimonium, ad Moguntinum qui scripsit: sicut frequenter tibi proposuimus, *viua voce, non est, qui post Romanum pontificem, vel in Ecclesia Romana, vel in imperio Romano tantum locum obtineat, quantum obtines in utroque.* In *Reg. Epist. xxII. Conf. et HERM. CONRINGIUM* in *Adsertione iuris Moguntini in coronandis Regibus Romanorum*, S. V. In *nona variorum Scriptorum conlectione*, Fasc. II. N. II. p. 113. sq. ac BERNARD. A MALLINKROT, *Decanum Monasteriensem, de Archi Cancellariis S. R. Imperii ac Cancellariis Imperialis Aulae*, L. II. c. 4. in IACOBI VVENKERI, *Collect. Archini et Cancellariae Iur.* p. 571. sq.

(i) Vide egregium, quod sacri ordinis homines expendere sedulo velim, exemplum grauis, ipsum contra Imperatorem Germanorum, causae, Moguntini arbitratui a Pontifice delatae ap. LAMBERTUM SCHAFFENBURGENSEM f. 347. sqq. T. I. PIST.

toritate, ac Archi-Cancellarii (1) munere per omnem, qua
pater,

(1) Defuncti eo primum officio sunt, ut res tulit, varii primorum
ordinum Praestites sacri: dum Moguntino, Coloniensi et Treuirensi
solis illud cessit, ut pluribus probat Auctor *QUINQUERTII Ca-*
meralis Q. V. §. X. et XI. p. 266. sq. Quo autem tempore Moguntini
continuo frui eo occoeperint? non una omnium est sententia. Qui-
dam nihil certi ponunt: vid. CHRISTOPH. LEHMANN in der *Spey-*
rischen Chronik L. II. C. 7. p. 69. CHRISTOPH. LAUB. *BILDER-*
BEK in dem Deutsch. Reichs-Staat P. IV. c. I. §. 18. p. 376.
Quinquertii Cameralis Auctor, intra annos CMXIII. et CMXVII.
Conrado I. imperante, Moguntinis perpetuam obtigisse isthanc di-
gnitatem, demonstrasse se arbitratur, l. c. §. xxx. p. 287. et §. LI.
p. 331. sq. RUTGERUS ZUR HORST *de Cancellariis* L. I. c. II. p. 12.
a Caroli M. usque tempore non, nisi Moguntinos, eam ornasse
provinciam, adserere audet. Verum enim vero neutrum acu, quod
aiunt, tetigisse rem, probatu facillimum est. Illud quidem haut
ego grauatim dederim, ab Henrico Aucupe inde ut plurimum manu
sua auctoritatem conciliasse Germaniae Chartis Moguntinos; uti ex
schemate Io. FRIDERICI PFEFFINGERI, To. I. Tit. xlv. *Vitriarii*
Illustrati p. 1080. sqq. non obscure patet; sed non, nisi a Guilielmo,
Ottonis I. filio, omnes Moguntinos Archiepiscopos, Archi-Cancella-
riorum Imperii Romani sparta quoque coruscasse, tam puto certum,
quam quod certissimum. Vid. BERNARDUS MALLINKROT, l. c. L. I.
P. I. p. 266. ap. WENCKERUM, nec non SPENERUS, luculenter l. d. P. II.
p. 153. not. (b) hacce omni de re commentatus: Anfanglich ward
daran nicht gedacht, daß das Erz-Canzler-Amte einem gewissen Sedi
sollte eigen seyn. Die Fränkischen, so wohl als erste Deutsche, Kay-
ser und Könige, gaben das Amt bald einem Erz-bald Bischoff, bald
auch einem Abbt. So liest man unter einem Kayser von mehreren
Archicapellanis, welche vielmehr neben, als nacheinander, diese Wür-
de geführet. Der Erz-Bischoff von Mainz war wohl bereits im
neundten Seculo ein und andermal Archicapellanus, oder Archican-
cellarius, S. die vielen Unterschriften bey MALLINKROT, d. Archi-
cancell. P. I. p. 7. sq. Auctor. *Quinquert. Camer. Qu. V.* PFEFFINGER
Vitr. Illustr. Lib. I. Tit. 14. §. 7. p. 1075. seq. &c. Aber neben dem

patet, Germaniam (m) obcundo, postea auctus, non can-
cum

selben hatte ein Erzbischof von Eöln, von Trier, von Salzburg, ein Bischoff von Metz, u. s. w. öftters gleiche Ehre. Von den letzten Zeiten K. Heinrichs I. etwa A. 930. wollen einige das Erzbischof-
Amt beständig an Maynz überlassen wissen. Herr von Ludwlg ad A. B. Tit. XXVI. p. 687. sequ. will dßfals die Raifon geben, daß dormalen, nach aufgehörter Carolingischen ungemessenen Regierung, das Reich selbst das wichtige Amt eines Erzbischofs seinem vornehmsten Erzbischof wollen anvertrauen. Damit stehet schlecht aufzukommen. Das Amt war eben wohl ein Reichs-Amt, als dessen Unvertrauung an ein oder andere Person annoch in der Kayser frevern Händen stand. Die ungemessene Regierung der Carolinger ist aber ein Gedicht, und bekandt, daß die Stände unter K. Ludwlg den Frommen, und seinen Nachfolgern sich wohl mehr, als unter K. Heinrich I. heraus genommen. Warum hat auch nicht das Reich gleich im Anfang der Regierung K. Conrads I. an Maynz die Stelle eines Erzbischofs übertragen; da ohnedem auf jenen gepriesenen Periodum, des p. 589. so genannten, * verkehrten Deutschen Staats-
Extinctis Carolingis, so viel ankommen soll? Und wiederum, wie zeigen denn die Listen der Unterschriften, daß annoch K. Otto I. sich anfangs an Maynz so genau nicht gebunden, wann jener Sedes gleichwohl vom Reich vorher sein hohes Amt bestätigt bekommen? Wegen des letztern kan noch weniger der AUCT. *Quinquertii Cam.* p. 331. am wenigsten RUTG. zur HORST, d. *Cancellar.* Lib. I. c. 2. p. 12. gehört werden; da diser von K. Carl dem Grossen, jener von K. Conrad I. etwa A. 913. an Maynz die Erzbischof-*Canzelley* völlig will übergeben zeigen. Was heißen nemlich die vielen andern *Archi-Capellani* und *Archi-Cancellarii* bis auf, ja noch unter K. Otten I? &c. C. STRUW. S. I. P. Cap. IX. §. 14. MASCOU. d. *Orig. Offic. Aul.* §. VII. sequ. Add. *Eiusd.* SPENERI P. IV, c. II, §. 23. n. (b) pag. 541.

(m) *Germaniae Archi-Cancellarii titulus sub Friderico I. primum usurpa-*

tum imperii rebus quibusvis, praesertim, ubi de capite eligendo actum fuit, praecipuum adtulit pondus, sed etiam, eua-

ius observatur. Probat id celeberrimus STRUUVIUS in Syntagmate I. P. cap. IX, §. xlv p. 458. AUCTOR *Quinquertii Cameralis*, postquam qu. V. à N. 10. ad 49. exempla fere innumera adduxisset, quod in subscriptionibus Diplomatum Archi-Cancellariorum facta fuisset mentio, nullum tamen usque ad *Friderici I.* tempora adducit exemplum, quod iste *Germaniae Archi-Cancellarius* fuerit adpellatus. Ab isto vero tempore frequenter hoc fuit factum. Primum, quod novi, exemplum adparet ex Priuilegio *Friderici I.* quod Monasterio *S. Emmerani* concessit, de A. 1153. in quo talis est subscriptio: Ego *Ioannes*, Imperialis aulae Cancellarius, vice *Conradi* Moguntinens. sedis Archi-Episcopi et *Germaniae Archi-Cancellarii* recognoui, apud HUNDIUM *Metz. Salisburg.* Tom. II. f. 262. Sic enim in Diplomate *Friderici I.* de A. 1180. super Angariae Westphaliaeque Ducatu concesso, apud AEGIDIUM GELENIUM de *magnitudine Coloniae Agripp.* lib. I. Synt. VII. §. 23. p. 74. Ego *Godefridus*, Imperialis Aulae Cancellarius, vice *Christiani*, Moguntinensis sedis Archi-Episcopi et *Germaniae Archi-Cancellarii*, recognoui. Et in alio Eiusdem Imperatoris, quo Priuilegia Spirensis ciuitatis A. 1182. confirmauit, subscribit: Ego *Godefridus*, Imperialis Aulae Cancellarius, vice *Christiani*, Mogunt. Sedis Archi-Episcopi et *Germaniae Archi-Cancellarii*, recognoui, ap. TOLNERUM *Cod. Diplom. Palat.* n. 63. In diplomatibus *Friderici II.* Imp. vocatur *totius Germaniae Archi-Cancellarius*: utpote in *Friderici II.* Inuestitura super Ereptione Ducatus Brunsvicensis de Anno 1135. (*vel potius 1235.*) subscribitur: Ego *Sigfridus*, Ratisbonensis Episcopus, aulae Imperatoris Cancellarius, vice Domini Moguntini Archi-Episcopi, *totius Germaniae Archi-Cancellarii* recognoui, apud MEIBOMIUM Tom. III. f. 208. Eadem subscriptio occurrit in Diplomate *FRIDERICI II.* alio apud SCHILTERUM *Inst. I, P.* Tom. II. Tit. xvi. p. 121, Vid. *Quinquertium* p. 330.

eualescente Electorali, (n) quod vocant, Collegio, et princeps huius membrum, et totius veluti Imperii oculus, os atque manus euasit. Hoc autem pacto vti non potuit non maxuma Imperii curandi, regendi, tuendique moles in Ipsi-
us deuolui humeros: ita honos quoque Ipsum ambiit inui-
dendus. Penes Moguntinum scilicet est, Principes, quoties
nouus Imperator creandus, cogere, sacramenti religione ob-
ligare, suffragia illorum exquirere, (O) calculis plurium de-
signa-

G 2

signa-

(n) De cuius Originibus nostram pandimus sententiam in *Positionibus Inauguralibus* ad Historiam *Friderici II.* p. 14. Pos. LxI. n. 2.

(O) Iple non suffragatur primus, vti *super quidem Nonnemo scribere non dubitauit*; secus disponente A. B. Tit. Iv. §. 3. Ante illam ad seculum tertium, vel quartum decimum, vsque istum in suffragiis ordinem seruatum fuisse, non inficiamur, vid. pluribus SPENERUM l. c. p. 538. Auctor *der Grundveste* p. 86. sq. quo loco etiam obseruat, vbi primus suffragatus sit Moguntinus. Sed nec ex Moguntini pendet arbitrio, ad eligendum nouum Caesarem comitia pro lubitu indicere: quum certum, quo fieri electio debeat, tempus pariter ab A. constitutum sit *Bulla*, Tit. I. §. 18. 19. quod mutare vnus Moguntinus nequit. Vid. SPENER. l. c. P. Iv. p. 454. DOMINICUS ARUMAEUS quidem ad A. B. D. I. Th. xxxvi. pariter putat, Moguntinum, pro lubitu, terminum conuocationis extendere pariter et contrahere posse, modo Vicarii adstantur; Quam potestatem Moguntino etiam tribuit DANIEL OTTO, c. 10. *Iur. Publ.* p. m. 238. sed non, nisi iusta et urgente causa, si v. g. Imperio periculum inde immineret; BESOLDUS *de Monarchia Roman.* §. 44; RÜMELIN. *ad A. B. Disert.* 2. Th. 15, p. 63, Dn. THULEMARIUS, *de Oelouiratn*, cap. 24. §. 33, p. 438; et DIETERICUS *ad A. B. Tit. I.* p. 21, etiam in hoc casu Vicariorum consensum requirunt. Rectius LIMNAEUM *ad Capitul. Ferdinandi I.* Prooem. ad verb. *Mit folgender genehmhaltung* etc. §. 54, p. 438. Excellent. SCHVVEDERUM *Introd. l. P. I.* 221. pluresque alios arbitrari censeo, vtroque casu, totius Electoralis Collegii, vel maioris partis minimum, consensu opus esse: quum sit res totum Collegium respiciens, et quidem Lege definita, quam nec

signatum renunciare, electo, Eorundem ex sententia, imperandi formulam praeire, atque sollemni inauguratione imperii conferre insignia; Is Cancellariam, quam vocant, in comitiis, Iudicii item Aulici, nec non Imperialis Camerae dirigit, sigillum Imperii, Archiumque, adseruat; sanctiones, communi factas consensu, ac legum habituras vim, promulgat; (o) Per Ipsum et cum Ipso publicis in Comitibus, quae vim fidemque habeant, aguntur omnia: ut reliqua, in primis quae territoriali exercet iure, priuilegia, prudens, sicco nunc transeam pede, olim iam ex *Boineburgianis* schedis a celeberrimo BOECLERO (p) liberali congesta calamo. Ex his vero iam nullo colligas negotio fieri non posse, quin Moguntinorum Archi-Praesulum historiae, magnorum momentorum plenae

Moguntinus solus, nec, cum Eo, Vicarii soli, mutare valeant. Conf. LAMPADIUS *de Republ. Part. 3. cap. 2. §. 17*, p. m. 39, et ibi CONRINGIUS in *Notis*, p. m. 113. BUXTORFIUS *ad A. B. Th. 20*. Vid. DR. PFEFFINGER *Vitr. Illustr. L. I. T. VI. ad §. 8. p. 809. not. b.*

(o) Vid. DOMINICUS ARUMAEUS in *Commentar. Iuridico-Historico-Politico de Comitibus Romano-Germanici Imperii*, Cap. VIII. n. 102. *sq.* p. 670. ERICUS MAURITIUS in *Disert. de Recesibus Imperii*, §. XXVII. *Opusc. p. m. 126. sq. edit. Argentorat. A. 1724.*

(p) B. PHILIPPUS IACOBUS SPENERUS in *Opere Herald. Part. Spec. L. I. c. 64. §. 18. f. 265. sq.* HENRICUS GUNTHERUS THULEMARIUS in *Oelouir. c. x. p. 127. Illustris SCHVEDERUS nostras, Introd. Iur. P. Part. Spec. Sect. II. c. 4. p. m. 721. sq.* BURC. GOTTHELF STRUIIUS S. I. P. c. XVII. p. 777. LUDEVVIGIUS, TITIUS, KEMMERICHUS, alique ista ex instituto designate describunt pluribus. BOECLERUM vero *Not. S. R. I. L. VI, c. V. p. m. 133. sq.* adfectui iusto plus indulgisse, aliquando numeros, praeter necessitatem, multiplicasse, aliquando aliis quoque communia soli vindicasse Moguntino, aliquando etiam, quae secus plane se habent, posuisse, arbitramur,

plenae sint, idque propter memoratu oppido dignae; inprimis, si nihil illi, quod vel ad explendas amplissimi muneris partes, vel ad tuendam dignitatem, auctoritatemque, spectauerit, fecerint reliqui. Quantam igitur praeclare gestorum copiam Ephemeridibus **LOTHARII FRANCISCI**, gloriosae memoriae Electoris, mandata aestumatis? qui istorum classe, si alius quisquam, omnino venit censendus, qui totidem, quot, si a *Bonifacio* et *Willigiso* discesseris, ante Ipsum nemo, (q) ad clauum rerum felicissime sedit annis; nec tantillum temporis punctum, curis pro publica re vel seruanda, vel augenda, vel firmanda vacuum, praetermisit. Isthanc scilicet egregiae in Imperium pietatis legem sibi dixerat, ut primum gubernacula capessuit; decantato statim Electorum federis accedens, ac propter communem utilitatem totius Christianitatis, se ad Imperii ac Electoralis Collegii honorem, iura, priuilegia et consuetudines tutandas, defendendas, et pro omnibus viribus ac opibus, sine fraude, contra quoscumque, nemine excepto, manutenendas, interposito iuramento, obstringens, uti concepta federis, quarto decimo se-

G 3

culo

(q) Repeti meretur, quod et *Reuerendissimus* **PLACIDUS** in *Progr.* iam tum citato obseruauit, quod nemo Episcoporum, a primo *S. Crescente*, sub Imperatore *Traiano* Anno clll Reg. xxlll. martyrio coronato, vsque ad primum Archiepiscopum *S. Bonifacium*, Num. xL. Nemo Archiepiscoporum, vsque ad primum Electorem *S. Willigisum*, Num. xVI. Nemo Archiepiscoporum et Electorum simul, vsque ad Eminentissimum **LOTHARIUM FRANCISCUM**, Num. Lll. et sic nemo Antecessorum vniuersim Num. cxlll. in Sacra regenda sede Moguntina, annos xxxlV. attigerit; excepto vnico magnae Germaniae Apostolo, *S. Bonifacio*, qui xxxVI. sanctissime praefuit, et *S. Willigiso*, cui in laudabilissimo regimine **LOTHARIUS FRANCISCUS** fuit aequalis.

culo Rensae percussi, verba habent. (r) Promissa haecce illico praesentandi, ac strenuum Patris, Patriae amantissimi, animum omnibus faciendi testatum, amplam satis praebuerant occasionem communes, quae Germaniae tunc grauitur incubuerant, necessitates. Non sane alias exercitior, magisque in ambiguo Germania erat. Nondum internecinum defla.

(r) De federibus istis, quae Vnionum vulgo, seu derer Vereinen, nomine veniunt, obseruandum breuiter, pro tuendis suis iuribus et Imperii maiestate, aduersus Alexandri III, vid. c. 34. *Venerab. X. de Elect. et Elect. potest* ausa primi ordinis Proceres imperii, supra, quam aequo ferri animo possit, indigne a pontifice haberi Ludouicum Imperatorem, rati, in fedus coiuisse, A. 1338. d. 16. Iun. quod die gemeine (Chur-Fürstl.) Veretn vulgo audit. Tabulas latinas, ex Germanico Autographo expressas, exhibet integras, ac pacti federis occasionem rimatur, Io. SCHILTERUS in *Instit. Iur. Publ.* Tom. Post. Tit. xvll. p. 122: sqq. Conf. Tom. I. Tit. xx. §. 1. p. 209. *De Lib. Eccl. Germ.* L. vl. c. 3. §. 3. sq. Io. GEORG. HERVVARTUS in *Ludonico lv. defenso* p. 751. PETR. LUDVVIGIUS ad A. B. Tit. ll. §. 3. p. 349. sqq. Saepius postea, ex aliis quoque causis, nouis subinde capitibus in tabulas relatis, vel declaratis luculentius prioribus, mutuas sibi dextras dederunt Electores, immo et iurarunt fidem, A. 1399. A. 1424. A. 1438. A. 1446. A. 1461. A. 1502. A. 1521. A. 1652. De quibus plura dant MELCHIOR GOLDASTUS in *Comment. de Regno Boh.* L. lv. c. vll. n. 8. f. m. 602. sqq. In *politischen Reichs-Sändeln* P. vlll, f. 214. VLRIC. OBRECHTUS in *Actis depositionis Wenceslai et Electionis Ruperti*, Regum Romanorum, p. 1-9. HENR. GUNT. THULEMARIUS in *Octon.* c. xlx, §. 34. p. 294. sqq. Io. IOACH. MULLER in *dem Reichs-Tags-Theatro Friderici I.* Vorst. c. xxlv. von denen alten Chur-Fürsten-Vereinen, besonders aber derjenigen, welche auf dem Chur-Fürsten-Tage zu Frankfurt A. 1446. aufgerichtet worden, f. 282. sqq. SAMUEL PUFENDORFIUS *Rer. Brandenb.* L. III. §. 46. *Illustr.* CHRIST. VVILDUOGELIUS, in *Disfert. de Vnione Electorali*, Ien. 1707. Io. HENR. FELZ, *de Electorum Iuribus et Praerogatinis*, Argentorat. 1710. hab. Ceterum, diuersum isto a federe omnium Electorum, fedus esse illud quorundam tantum.

deflagrauerat bellum, quod paucis ante annis in Palatinatu diris accenderat flammis *Ludouicus quartus decimus*, incrementis aetatis ignes ac laetius efflorescentis fortunae accessiones minus moderate ferens, ac iam, eius, quam alto conceperat animo, Monarchiae nihil tum oblitus, *Guilielmi-Fürstenbergii*, clientis sui, ab Archi-praesulatu Coloniensi exclusionem, (s) postulata item Aurelianensia, idque genus quaedam alia, funestis armis vel vindicare, vel extorquere, adgressus, non iam per interualla et spiramenta temporum, sed continuo, et vno velut ictu, patriam nostram absumpturus. Nec umquam tristiore minatum fuit euentum bellum, in *Rhenano* tractu, in *Belgio*, in *Sabaudia*, *Catalaunia*, immo et *clasis*, vario, sed saeuo, diu gestum Marte, quam sub illud ipsum tempus, quo propior pro Imperio cura augmentum *LOTHARII FRANCISCI* pectus coquere occoepit. Potentissimos in Germania principes collata a gloriosissimo *Leopoldo* in

puta *Rhenanorum*, Moguntini, Coloniensis, Treuirensis et Palatini, Vesaliae ad Rhenum A. 1519. post *Maximiliani I.* mortem, mutuae defensionis causa, initum, iuxta cum priori in Capitulationibus *Matthiae*, Art. lv. *Leopoldi* et *Iosephi* Art. vl. *Caroli* vl. Art. lll. confirmatum, vel me indicente, constat. Vid. Celeberrimorum Virorum Dissertationes laudatas et MEDITAT, ad Capitulat. *Iosephi* Art. vl. voc. *Verein*. p. 104. De alia *Principum Vnione* paullo post dicendi erit locus.

(s) Vid. *Ludewigs* des xlv. wunderwürdiges Leben / oder Steigen und Fall, P. II. p. 167. sqq. Conf. Acta Publica ap. LONDORPUM T. xlll. c. 46. et LUNIGIUM in *Sylloge Negotiorum Publicorum*, p. 973. nec non PFEFFINGERUM in *Vitr. illustrato* L. I. Tit. xlv, Num. 5. not. b. p. 1053. sqq.

(r) Vid. *Ludewigs* xlv. Leben l. c. ad A. 1688. p. 176. sq. Conf. post multos alios A. FABRI *Staats-Canzeley* Tom. V. c. 7. p. 279. sqq. pag. 286.

in *Ernestum Augustum* dignitas Electoralis (u) varias distra-
xerat in partes; Sabaudiae dux, *Victor Amadeus*, (x) Pon-
tifice ac Venetis auctoribus et sponsoribus, imperatoris partes
dereliquerat, eiurata Laureti, quam Imperio addixerat, fide,
in Gallorum castra, stupentibus omnibus, transiens, nec
opera vlla, amplissimis nec promissis, ad priorem mentem
reducendus. (y) Galli vero, iam per Suecum, *Carolus* xl.
iam

(u) Conf. Cl. V. Euchar. GOTTL. RINGK *Vit. Leopold.* p. 1148. sqq.
Leben und Thaten JOSEPHI I. cap. X. p. 185 - 239. ACTA PUBLICA
den neündten Electorat betreffend A. 1692. *Europaischer Staats-*
Cangeley Tom. II. p. 705. Tom. V. c. 6. Tom. VI, p. 260. sq. Tom. VII.
p. 152. sqq. Tom. VIII. p. 737. It. den Staats-Spiegel pluribus lo-
cis FRIDR. LEUTHOLFFS VON FRANCKENBERG, seu *Illustr.* BERN-
HARDI VON ZECH *Europaischen Herolds* P. I. Zweyt. Abs. 6ten
Punct, f. 313. sqq. CASSANDRI THUCELII *Elect.* I. P. T. I. 10.
CHRIST. LUNIG, *Teutsch Reichs = Arch.* P. Spec. Sect. I. p. 167.
THEATR. EUROP. Tom. xlv. f. 313. sqq. Add. PFEFFINGERUM in
Vitriar. Illustr. ad L. I. Tit. xlll, n. I. not. (a) p. 1027. sqq. Ceterum,
inter haec, ad exemplum Electorum, peculiare in fedus, seu Vnionem,
coaluerunt reliqui etiam principes. Vid. *Vnions-Recess* dexter Corre-
spondirenden Fürsten zu Nürnberg geschlossen, in FABRI *Staats-*
Cangeley Tom. V. c. 6. n. 16. p. 239.

(x) Memorabilis est, quae tum, Italia neutrarum partium facta, *Taurini*
fuit visa *inscriptio*:

Templum Pacis
Quod inuictus aperuit
Victor
Clausit.

(y) In compendio haec luculenterque enarrat *Vita Leopoldi* P. III. ad A.
1696. p. 1232. In Italien spielte der Herzog von Savoyen dem
Kaiser einen häßlichen Streich, und machte mit Frankreich einen
Particulier-Frieden, auf folgende Art: Nachdem der Päbstliche
Nuntius so wohl, als der Venetianische Enuoye, dem Herzog in Oh-

iam per pontificem, *Innocentium* xii. iam per Poloniae regem, *Ioannem*, iam per Heluetios, iam ipsi apud Batauos per *Harlaeum* et *Callierium*, callidum Virum, oblati subinde variis

ren gelegen waren, sich mit Frankreich zu vergleichen, und von dem Kayser abzustehen; so nahm er, unter dem Vorwand einer Deuotion, eine Reise nach Loretto für, damit er daselbst desto heimlicher und ungehinderter mit den Französischen Ministern tractiren könnte. Der Friede erfolgte hierauf gar bald, und bestand hierinnen: daß der König in Frankreich dem Herzog alles Abgenommene wieder geben, auch so gar Pignerol, aber demolirt. Desgleichen sollten dem Herzog von dem König 2. Millionen Franken gleich paar, und 2. Millionen nach dem Universal-Frieden bezahlt werden. Ferner sollte der Duc de Burgogne, die Herzogliche Prinzessin sich ohne einiges Heuraths-Guth vermählen, und die Bestungen Susa, Somigliano und Nitza bis zu einem General-Frieden von den Schweizern auf des Königs Unkosten besetzt bleiben. Endlich sollte der Herzog und alle alliirten Länder in Italien neutral bleiben, wofern sie aber dieses nicht acceptiren wolten, sondern den Herzog anfechten würden, wolte ihn der König mit seiner Macht defendiren. Von diesem Tractat wurden der Pabst und die Venetianer Garanteurs; er ward aber so heimlich gehalten, daß niemand nichts davon wußte, außer der Marquis de S. Thomas: jedoch geriethen die Alliirten auf den Argwohn, als ob der Herzog in ein heimlich Verständniß mit den Franzosen sich eingelassen hätte. Absonderlich hatte der Englische Enuoye, *Mylord Galloway*, von allem die meiste Nachricht, und wolte er so gar auch alle Conditiones des heimlich geschlossenen Friedens wissen. Dagegen der Herzog allerhand Contestations machte, und es beständigst läugnete. Damit aber die Comödie desto besser möchte gespielt werden, so giengen die Franzosen zu Anfangs des Iunii mit 50000. Mann vor Riualto, in welchem Ort der Herzog in aller Eil seine Infanterie warff, und sich stellte, als ob er denselben defendiren wolte; in der That aber suchte er nur seine Armée von der Alliirten geschift zu separiren: Und weil die Franzosen auch Mine machten, Turin anzugreifen, so zog man Linien um Turin herum, um die Bombardirung abzuwenden. Da man doch

variis, iisque prima fronte aequis satis, conditionibus, omnem

bey Hofe gar anders informirt war. Von allen Fränkischen Generalen wuste auch keiner was von dem schon geschlossenen Frieden, ausser Catinat; Daher zwischen ihm und dem Groß-Prior fast eine Streitigkeit entstanden wäre. Der Herzog selbst stellte sich, als wenn ihm angst und bang dabey wäre, und zog die alliirten Völker aus allen seinen Bestungen heraus, um sich mit gesamter Macht den Fränken opponiren zu können, brachte aber durch diese Verstellung die Völker aus seinen Plätzen. Endlich aber so brach das ganze Wesen aus, und der Herzog communicirte mit den Alliirten, die von Frankreich geschene Propositiones, und remonstrirte ihnen, wie er nicht in dem Stand seye / mit seinen ruinirten Ländern der Fränkischen Macht länger gewachsen zu seyn, und wie schlecht auch Spanien, und die andern Alliirten die Subsidia bezahlt hätten: daß er dahero gezwungen würde aus der Confoederation zu treten, und einen Frieden anzunehmen. Also ward den 12. Julii ein Stillstand publicirt, welcher bis den 15. Septembr. währen sollte, damit die Alliirten sich unterdessen besinnen könnten, ob sie die Neutralität annehmen wollten, oder nicht. Der Kaiser, welchem das Abtreten aus der grossen Allianz des Herzogs von Savoyen am meisten zu Herzen gieng, schickte den Grafen von Mansfeld expresse nach Turin, welcher den Herzog auf andere Gedanken bringen, und ihm die Mariage des Röm. Königs mit einer Savoischen Prinzessin, und die Augmentation der Völker und der Subsidien versprechen sollte. Der Herzog aber war einmal von den Franzosen so angefesselt, daß er nicht wieder los kommen konnte, und daher den Grafen von Mansfeld fragte: ob auch einiger unter allen Alliirten wäre, der ihm so fauorables Conditiones bey dem Vniuersal-Frieden versichern könnte? Diese unvermuthete Veränderung verdroß den Prinzen Commerci so hefftig, daß er auch den Herzog zu einem Duell heraus forderte, und sich mit ihm schlagen wolte; welches aber noch durch die Herkog. Minister hintertrieben wurde. Das ärgste war, daß, nachdem der Stillstand verflossen, der Herzog das Commando von den Fränkischen Troupen übernahm, und die Mayländische Stadt Valentia belagerte.

nem pro pace obtinenda lapidem mouerant: vt maxime fuerit verendum, ne, quod sollemne Gallis alias quoque fuit, dislocatis tandem federatis, singulos sibi conciliarent, vt imperitarent omnibus. (z) Quae vel ipsos Imperii Proceres oppido reddiderunt sollicitos, atque conflandae Adso- ciationis, quam dixerunt maioris argumenta fuerunt prae- cipua, vti non vno ex monumento condiscere integrum est. (aa) Quum vero ita in extremis esse viderentur omnia: fides, prudentia, virtus *Eminentissimi* LOTHARII opportune
H 2 elu-

(z) Qua de re nuper ex instituto protulimus multa, quum *arces Gallorum* in pacificationibus singulari exponeremus oratione.

(aa) Vid. *Copia litterarum ad Dominos Ordines Generales Belgii*, nomine congressus Francofurtensis in ANT. FABRI *Staats-Canzeley*, T. II. p. 505. vb: Ex quo Sabaudiae Dux, causa foederatorum relicta, primum ad castra hostium transiit ac, *Exemplo numquam fere audito*, vna eademque aestate duarum aduersarum partium inuicem militan- tium Exercitibus, cum Imperio militari summo praefuit, illudque exercuit; postea vero ingentibus fatis bellum in Italia vniuersa omne penitus finitum, *singularisque denique pax* secuta est: non desuit Gal- liarum Rex illico quascumque habuerat ibidem Copias, in Confines Germaniae superioris Prouincias transferre, suumque exinde exerci- tum, qualem hisce maxime regionibus haftenus opposuit, ita adiun- gere, vt iam ad numerum centum et duodecim millium militum ad- scendat, cum quo minatur vel hac adhuc hyeme, vel sub initium proximi veris, priusquam Federatorum miles in Expeditionem iue- rit, Germaniam, et in hac et in illa parte inuadere, eo consilio, vt *unum vel alterum Federatorum* immensa vi armata penitus *obrueret*, *depelleretque* atque ita vires nostras vltius *diuideret*, quo tandem in *diuisione omnibus imperare ac Leges Pacis*, pro suo lubitu, *ponere solus posset*. Adde initium des Recensus Adso- ciationis: Zu wissen ic. Demnach der Hochwürdigste Fürst und Herr, Hr. LOTHARIUS Frank, Des H. Stuhls zu Maynz Erzbischoff, Des H. Röm. Reichs Durch Germanien Erbkanzler und Chur-Fürst, Bischoff zu Bam-

eluxit, in eo spem, proram puppimque meliorum rerum ponentibus omnibus. (bb) Respondit etiam, quoad eius quidem fieri potuit, expectationi omnium dexterrima sapientissimi Praesulis opera; consilia saluberrimus probavit euentus. In eam vero curam sibi ante omnia incumbendum ratus, ut non tantum federa, quae iam tum coniungebantur Im-

berg ꝛ ꝛ theils aus eigener reiffer Erwägung dermahliger dem I. teutschen Vaterlande höchstgefährlich anscheinender Coniunctionen, in denen die feindliche Cron Frankreich durch den in Italien erhaltenen Particulier-Frieden, zu Verstärkung ihrer Mannschafft in des Reichs-Landen, einen sehr grossen Vortheil erworben, theils auch aus den von verschiedener Craysen und Ständen, in seine Chur-Fürstl. Gnaden gesetzten absonderem Vertrauen, für eine dem Publico höchstnützliche Sache zu seyn erachtet hat, von tragenden Reichs-Erz-Cancellariats wegen, deren dem Rhein nechst angelegenen und der feindlichen Gefahr vor andern exponirten Chur-Rhein-Frank-Bayer-Schwab-Ober-Rhein-und Westphälischen Löblichen Sechs Reichs-Craysen, Directoria und ausschreibende Herren Chur-und Fürsten, vermittelst eines nach Inhalt der beylage sub. lit. A. unterm 2. Nouembris nechst vorigen Jahres abgegangenen Invitations-Schreibens, in hiesige des H. Reichs-Stadt Frankfurt auf den 5. des darauf gefolgten Monaths Decemb. St. Nov. zu veranlassen, um sich einer mutuellen Defension und Assistance in wahrem patriotisch-und einmüthigen Wohlvernehmen miteinander zu vereinigen und näher zu verbinden ꝛ ꝛ. in THEATR. EUROP. Tom. XV. f. 226. ad A. 1696. *Correspondentium vero indignationem* suae profuturam causae semper, sed frustra, speravit Gallus. Vid. Leben Ludouici xlv. p. 561.

(bb) Ex litteris id, cum Imperatoris, tum Ordinum probatum heic daremus, si quemquam ex publicis monumentis tam hospitem retulisse animum, ut peruagatissimarum ignorantia rerum laboret, suspicari liceret.

Imperii membra, conseruaret integra, sed nouis etiam vin-
culis principes colligaret, tutosque hostium inuasionibus ma-
xime patentes, praestaret: Anno clbxcv. Reuerendis-
simis ac Serenissimis Electoribus atque Principibus, iisdemque sex
Rheni proxumorum pagorum, Rhenani, Franconici, Baua-
rici, Sueuici, Rhenani superioris et Guesstphalici, Directori-
bus auctor fuit, vt publicae salutis causa, propriarumque
etiam pro terrarum securitate in arctius coirent fedus. (cc)
Cuius rei vtilitatem, necessitatemque, tantum abest, vt
omnes statim adnouerint; licet adlatis in medium rationi-
bus, eam persuadere contenderit Lotharius; vt contra po-
tius dicere illi non dubitauerint multi. (dd) Ast, iuxta ha-
bitis, quae obgerebantur, audentior iuit, ac, obtrusus vo-
luti beneficium, II. Nouembris die anni dicti, datis ad no-
minatorum pagorum Directores litteris, quantum sequuturi
mensis diem praestituit, quo Francofurti frequentes suos esse
administros iuberent, de laudati federis conditionibus initu-
ros

H 3

(cc) Vid. THEATR. EUROP. Tom. xv, ad A. 1696, f. 43. b.

(dd) Vid. in ANTONII FABRI Staats=Canzeley Tom. II. Cap. Iv,
Fasc. I. Num. Iv. Unmaßgäblicher Vorschlag bey iezigen coniunctu-
ren wegen Armir- und Asfociirung derer 6. nechst an Rhein gelegener
Craysse, als Franken, Bayern, Schwaben, Ehur- und Ober-
Rhein, und Westphalen, pro defensione communi, insonderheit
desen Nutzbar- und Nothwendig- und Möglichkeit betreffend. Datirt
den 28. Maii 1696. p. 379.- 382. Et Num. V. Gedanken und An-
merkungen über den ohmaßgäblichen vorschlag wegen armir- und
asfociirung derer 6. nechst am Rhein gelegener Craysse p. 382 - 401.
Nec non Num. vl. Extract unvorgreiflichen Bedenkens wegen des
bey dem Frankfurter conuent vorkommenden puncti Securitatis pu-
blisae A. 1696. p. 401 - 416.

ros rationes. (cc) Nec voto penitus excidit suo *Reverendissimus* LOTHARIUS. Confectum enim sequenti statim anno Francofurti breui est caput rei; (ff) licet, ob conclusam paullo post pacem Rysvicensem, non omnes decem Ad-
sociationi, vti adpellabatur, accesserint circuli. Nec usu ca-
ruit multiplici egregium institutum. Quid? quod vel ipsam
non parum promouisse pacem, haut immerito existuma-
ueris. Facile enim animis cadunt hostes, vbi strenuos plurium
animos coniungere vires, atque firmo stare talo, vident. Ast,
non promouit tantum, quae eodem sequuta est anno, pacem
LOTHARIUS; sed etiam, dum Neoburgi de illa ineunda col-
latae fuerunt rationes, ne quid res Germanorum publica
detrimenti caperet, quoad per artes Gallorum, horumque par-
tibus addictiores alios, (gg) licuit, contentiose adlabora-
uit. Actum agerem, si edocere nunc demum Vos, Audito-
res, in animum inducerem, quam acres eo tempore ac mo-
lestae publicis in comitiis ferbuerint concertationes; aliis soli
Caesari pangendae curam pacis relinquendam statuentibus;
aliis Principum Adlegatis, quos vocitant, in partes quoque cum
istis concedendum, adferentibus; Et, quum posterior vicisset
sententia: aliis mittendos ex singulis Germaniae circulis quos-
dam, aliis omnium arbitratui id relinquendum, existuman-
tibus; aliis magni federis sociorum, aliis eorum, quorum
causas et iura pax propius tangat, rationem habendam, ad-
firmantibus; aliis rursus paucos tantum, aliis plurimos, ho-
noris causa mittendos, consentibus; porro aliis gradus titu-
losque dignationum legatis tuendos, aliis abstinendum ab id
genus

(cc) THEATR. EUROP. Tom. xv. ad A. 1696. f. 43. b.

(ff) Die 13, 23. Ian. A. 1697. Vid. THEATR. EUROP. l. c. f. 226. sqq.

(gg) Conf. *Ludovici* xlv. *Leben* P. II. ad A. 1697. p. 408-412.

genus sollemnibus esse, contendentibus: vt alia, quae sub contentionum incudem vocata tum sunt, inuoluam silentio. (hh) Ast, haec prudenter composita esse omnia, *Eminensissimo* in acceptis referendum *LOTHARIO*, qui coetui etiam *Adlegatorum* dirigendo illustrissimum, quo melior non erat alter, praefecit fratrem, *Melchiorum Fridericum*, vt suis in aedibus *Ordinum* cogeret conuentus, suffragia colligeret, ac decreta ad *Caesareos* referret; de cuius integritate ac alieno ab omnibus partium studiis animo *Celeberrimus* *LUDEVVIGIUS* (ii) totidem testatur verbis: neque egomet negotio tum praesens, intellexi, quod in tricis quartae istius pacis paragraphi, aliquid culpa aut insidiarum datum sit *Moguntino* praesidio, alieno vbique a fuco et fallaciis. Visa vero ingratitude sibi notam inusuisse fuisset *Germania*, nisi publicis laudibus, quanti haec *LOTHARII* beneficia faceret, declarasset. Paucis dixit multa: securitatis *Germanorum* adsertorem in publicum professa *LOTHARIUM FRANCISCUM*. Nec suffecit vox peritura, vel chartaceum monumentum adfectui, aeri imprimendum iudicabatur gratae mentis testimonium, percusso numo quem *GUIL. ERNESTUS TENZELIUS* in *Colloquiis Mensuris* (ll) ita

(hh) Ex instituto haec multo, quo instructus abunde est, eruditionis adparatu excusit *Celeberr.* *PETR. LUDEVVIGIUS* in eleganti *de iure Adlegandi Ordinum S. R. I. libro*, §. xxxviii, p. 158. sqq. Quae vero p. 165, litt. (y) notantur ac *LOTHARIO Nostro* vertuntur vitio, non vacat examinare. Id vsu rerum compertum habemus, trahi saepe in Comitibus, ac de die in diem differri maximi momenti res. Causae procrastinationum plerumque minus sunt perspectae; saltem vni *Directori* non semper imputandae. Quandoque etiam moram interponi, necessitas, utilitas certe, aut decorum, vbi *Imperatoris* et tot *Regum* et *regali splendore coruscantium Principum* habenda est ratio, postulat.

(ii) *Script. Bambergensium* Vol. I. f. 1060.

(ll) *Monathl. Unterredungen* A. 1697, Mens. Decembr. p. 987.

ita describit: die Medaille zeigt das Brust-Bild des Churfürsten von Mayntz / umschrieben: **LOTHAR. FRANC. D. G. ARCHIEP. ET EL. MOGUNT. EP. BAMB.** Auf dem Reuers ist ein schöner Springe-Brunnen (wegen des Geschlechts der Frey-Herren von Schönborn, woraus der Churfürst geböhren) worüber 2. Engel das Churfürstl. Wappen halten / unten dran aber liegen 2. alte Wasser-Männer auf antique Art an 2. Flüssen mit **Rhenus** und **Moenus** beschrieben. Die Überschrift heißt: **irrigat, vt erigat.** Die Unterschrift: **SECURITAT. GERMANOR. ASSERTORI.** Die Randschrift: **ERIS SICUT FONS AQUARUM, CUIUS NON DEFICIENT AQUAE. ESAI. LVIII.** Wer sich nun erinnert / wie viel der Churfürst in disen und vorigen Jahre bey dem Heilsamen Associations-Werke gethan / wird leicht merken / daß die inuention darauf gerichtet seye. **Nemo vero putet, publica sic vtrumque restituta in Imperio quiete, conquisisse a suis, quae se totum emancipauerat, communi pro patria curis LOTHARIUM.** Immo vero numquam minus ab iis vacuus fuit, qui de bello in pace imprimis cogitandum sciuerat, quam quum iustissimam illarum intercapedinem consuiscent alii. *Sagacissimum* scilicet *Antistitem* clam non fuerant Gallicana illa consilia de transferenda in Borbonios Hispanica Monarchia; non latuerant Ipsum, Hagae pariter ac Londini, ad obfundendum fucum, et *Carolo II.* exosos reddendos Austriacos, a Gallis maxime, instituta herciscundae alienae familiae arbitria. (mm) **Tempestiue igitur, vt ipso**
in

(mm) Vid. Gegen Einander Saltung derer thaten *Caroli III.* Königs in Spanien, und *Philippi*, Herzogs von Anjou, von dem Tage ihrer Abreise von Wien, und Paris, oder den so genannten Spanischen Successions-Krieg p. 33. sqq.

in molimine rerum suarum satagerent, in futuros usus necessaria adpararent, ac, quod et Augustissimus vrgebat Imperator, Philippiburgo ac Keelano castro, per Rysvicensis pacis tabulas Imperio restitutis, annonam, copias et machinas, pro eo ac par esset, inferrent, iterum hortatus est, iterumque omnes. (nn) Postquam vero ab obitu *Caroli II*, Hispaniarum regis, Gallus, posita larua, quae animo voluerat, atque multa arte preserat haecenus, prodidisset, Hispanicam hereditatem ab solo nepote suo adendum constituisset, atque ita horrendum, illudque diuturnum, ad bellum ferale cecinisset classicum, immo ad manus rem et mucrones adduxisset: sua in Imperatorem ac patriam studia *LOTHARIUS* altero tanto maiora esse voluit. Non licet mihi esse multo in his, quae fugere possunt neminem. Insigni etiam excessu ambitus orationis migrandus mihi esset meae, si vel cursim notare singula adgrederer, quae volumina vix capiunt. Comprehense tamen adtingam, quae explicatius enarrare fas iam non est. Ex eo nimirum tempore veluti de integro omnes eo conuertit cogitationes *Eminentissimus Antistes*, ut incorruptibilem Augustissimo Imperatori et Serenissimae genti Austriacae fidem, Imperio vero paternum probaret amorem. Vt si his solis natus esset, ita iis vixit, iis vigilavit, iis laboravit solis: ad omnia surdus, immobilis et veluti exsanguis, quae in istorum non cederent usus, honorem, incrementa. Eo retulit omnia, inde aestumavit, eo direxit omnia. *Quiritan-*

(nn) Vix adduci tum poterant Imperii Optumates, ut, quae aegre vacuefecerant Galli, milite Germanico occuparent, loca. Keelano castro Badensis et Nasstouio - Sarepontanus inhiabant: De quibus vid. *ANTONII FABRI Staats-Lang.* Tom. Iv, c. lx. p. 480. sqq. *THEATR. EUROP.* Tom. xv. ad A. 1698. f. 389. f. 393, sq. Ad A. 1699. f. 537. sq. Ad A. 1700. f. 699.

ritantes de pressis vel laesis sacris, suaeque iustitiam causae, ut par erat, urgentes; abhorrentes cum reliquis commercia ob nonum Electoratum, ut non pacauerit, ut non composuerit plane, demulsit, mitigavit: ne causae communi obessent intestinae simultates, ac per istas hosti vniuersorum in patriae viscera grassandi, paterent occasiones. Quosdam, Gallicanis vel pollicitationibus, vel terriculamentis fere adductos, ut in vtramque potius aurem dormire, quam communibus necessitatibus medelam fortiter adferre, viderentur malle, alia, ingenuis Germanis digniore, imbuit mente. Franconiae praesertim quin exitiosus tum sopor imponeret, parum abfuit. Boioariae Dux spem illi fecerat, tutelare numen se fore, si a conscribendo cogendoque milite abstineret. Acceserat excusatio, pagum istum ultimo bello exhaustum hominibus, aere, opibus, annona, esse Galliae proximum, primo impetu caedibus, rapinis, incendiis penitus deuastandum; inprimis, quum locorum interuallis abiunctorum toties iam exploratus lentor nec spei in alienis auxiliis locum relinquat. Praestare igitur, vires in quiete restaurare, subiectos reficere, ac terrae flori, pacem sequendo, consulere; quam ancipiti Martis, semper nocentis, aleae de nouo se committere. Annus effluxit, dum curae hae ambiguae, dum spes incerta futuri, fluctuantem agitauit Franconiam. Excusit vero indefessa tandem opera veterum LOTHARIUS FRANCISCUS, ac mentium anxiarum dubia discussit: ut in spem erecta laetiores, sumtis animis, fax et tuba amplectendarum sententiarum aequae ac partium meliorum, aliis quoque fieret Franconia. (oo) Qui vero, cardinem salutis in suauis studiorum concordia et virium coniunctione verti, statuerat, antiquius nihil habebat, quam ut federibus de nouo colligaret, quo-

quorum vi vnita opus futurum certa mentis praesensione intellexerat. Praeludit, multumque deinceps subseruiit saluber-
rimo consilio Franconici et Sueuici circulorum, nec Caesaris,
nec Galli sequi partes tum quidem designate decernentium,
fedus, per Heidenheimensem Reecessum Anno 1010 factum,
(pp) et sequenti Anno Noribergae ac Ulmae confirmatum:
Hoc vero, vbique institutum sedulo urgente LOTHARIO,
post Wasserburgensem et Heilbrunnensem conuentum, Nord-
lingae secundo seculi Anno felici fidere ita auctum est, vt
iam quinque Adsociatorum Circulorum, Electoralis Rhenani,
Austriaci, Franconici, Sueuici et Rhenani superioris nomine
celebraretur, Germaniae securitatem, Imperatori (qq) lac-
tum rerum exitum, Gallo autem et sociis tristitia quaeque por-
tenderet. (rr) Hoc pacto *Eminentissimus Praesul* non tantum
I 2
facilius

(pp) *Eminentissimo* LOTHARIO mirifice probatum. Vid. in ANT. FABRI
Staats = Kanzl. T. VI. c. VII. Num. I. *Copia* Schreibens von Gr.
Churfürstl. Gnaden zu Maynz an den Eöbl. Fränk. Craiß = Con-
uent. Vbi p. 377. Inmassen wir nun sothane Allianz für ein
höchstnützlich und zu Erhaltung des so theuer erworbenen Riß-
witschen Friedens = Schluß nicht weniger, als allgemeiner Reichs
Wohlfahrt gereichendes Werk halten, mithin von solcher con-
sideration, importanz, und wichtigkeit zu seyn erachten, daß billich
andere, sonderlich die benachbarte Craisse derselben zu accediren Ur-
sach haben werden; Als wollen auch nicht ermanglen, unsern
H. Hn. und Chur = Rheinischen Craisses Mit = Ständen fordersamst
parte davon zu geben, dieselbe zu einem ohnverlangten Craiß = con-
uent zu veranlassen,

(qq) Cui tam illud acceptum fuit, quam quod maxime, vti, praeter
alia, docet *Copia* Ráyß. *Rescripti*, an das Fränk. Craiß = Ausschreib-
Amt, die Ratification der Nördlingischen Association betreffend, apud
FABRUM Tom. VII, c. x, N. VI. p. 504. sq.

(rr) Vid. THEATR. EUROP. Tom. XVI. f. 2. sqq. f. 28. sqq. f. 504.
q. sc De Conuentu Wasserburgico FABRI Staats = Kanzl. Tom. VI,

facilius deinceps obtinuit, quod vix videbatur sperandum hactenus, ut Imperii Ordines, ad Augustissimi Caesaris votum, hostem Imperii declararent Gallum, (sf) sed armis quoque Caesareis ad laetiores successum viam ubique aperuit. Temperare mihi non possum, quin concepta hanc in rem verba cordati perinde ac iudiciosi auctoris, qui *Ludovici xlv.* vitam, resque gestas, vernaculo sermone descripsit, Vobis, Auditores, heic recitem. Ita vero ille: Man hatte sich am Kayß. Hofe resolvirt / daß der Römische König *Iosephus* diesesmahl an dem Rheine commendiren solte / zu dessen gloriöser Unternehmung eine grosse Armée zusammen gebracht wurde / dergestalt / daß der Kayser 40000 / und die Crayse / als Franken / Schwaben / und die Rheinischen Stände / gleichfalls 40000. Mann liefern sollten. Dann
ohns

C. V. p. 286. sqq. et de reliquis ibid. c. vii, p. 379. sqq. Tom. vii, c. x. p. 475. sqq. Add. *Viri Celeberrimi*, DN. BURCKARDI GOTTHELF STRUUII *Historie Kaiserthums. Friedens-Handlungen* / p. 44-48. in not.

(sf) Imperator bellum decreuerat ac in Italia inceperat (Vid. *Spanisch. Successions-Krieg* ad A. 1701. sqq. IO. EHRENER. ZSCHAKVIZ *Leben und Thaten Caroli VI*, c. II. §. vi. p. 43. &c.) iam A. *clxxcc* ; In Germania autem altero post anno *clxxccii*. concepta formula publice, medio Mense Maio, declarauerat; vid. *Kaiserl. Kriegs-Declaration gegen den König in Frankreich* in ANT. FABRI *Staats-Canzley* Tom. vii. N. I. capitis xlii, p. 628. sqq. Imperii Proceres, inuitati A. 1702. Vid. *Commissions-Decret*, betreffend die von gesammten Reich wegen nunmehr resolvierende Kriegs-declaration, contra den König in Frankreich, und Herzogen von Anjou, ap. FABRUM l. c. N. II. p. 634 sqq. idem decreuerunt, d. 28- (30) Sept. 1702. Vid. *Conclusum Trium Collegiorum*, N. xi, p. 659. sqq. lubentissime confirmante Imperatore, die vi. Octobr. 1702. Vid. FABRUM l. c. p. 678. *Ab quo igitur die belli ducendum est initium*, Add. THEATR. EUROP. P. xvi, fol. 587 sqq.

ohngeacht das sämtliche Reich noch keine Kriegs-Declaration ergehen lassen / und diese nur von dem Kayser geschehen / so hatten doch der Oesterreichische / Fränkische / Schwäbische / Unter-Rheinische / und Ober-Rheinische Crantz eine Adsociation gemacht / Krafft deren Sie eine starke Armée auf die Beine brachten / damit man was gegen Frankreich ausrichten könnte / ehe noch der völlige Reichs-Schluß geschähe / wordurch man das Reich desto eher in den Train zu bringen hoffte. Man muß gestehen / daß dieses das löblichste Unternehmen / so von diesen treuen Reichs-Ständen jemals hat können unternommen werden: Dann durch diese geschähe es hernach, daß endlich das völlige Reich zu eben dieser Resolution gegen Frankreich schritt. Der vortreffliche Chur-Fürst von Maynz / wie er sich Zeit seiner ganzen höchstlöblichen Regierung / als ein wahrhafter Patriot von dem Reich erwiesen / hat auch in diesem Stüke das Seine so getreu mit bengelegt / daß nicht allein diese Adsociation, sondern auch die völlige Reichs-Declaration gegen Frankreich seiner weisen Bemühung vornehmlich zuzuschreiben (cc) Ita sane est! Immo tantum abest, vt praeter rem quidquam tribuisse LOTHARIO censendus sit eximius historicus, vt parum potius dixerit. Omnino enim *Eminentissimo Antistiti* hoc quoque dandum, quod tanta cum gloria sui inuictissimus Romanorum Rex, post breuem obsidionem, tunc Landauiam, a *Melaco*, supra fidem audaci, strenuo et felici defensam, expugnauerit. Nulla quidem umquam posteritas contigescet de Vestra, milites Germani, et Vos speciatim *Wurtembergici Heroës*, *Melaco* inprimis formidabiles! fortitudine, quam illa demonstrastis occasione, et mirata est, imo stupefacta vix credidit Europa. Sed frustra

tamen fuissetis, in vanum nisuri, et maxuma quaevis tentaturi fuissent magni animi vestri, nisi neruo rerum gerendarum, nisi tormentis et reliquo adparatu bellico subinde LOTHARIUS vobis subuenisset. (uu) Liceat huius memorabilem quoque istam coniungere liberalitatem, qua Anno seculi quarto *Noster* militi, tutandis Rheni ripis destinato, rerum necessariorum copiam ultro indulsit, quum omnes alii istarum expensarum profusionem detrectauissent. (xx) Ita nullis umquam pepercit curis, nullis laboribus, nullis sumtibus; ita vero omne etiam ubique punctum tulit *Reuerendissimus* Princeps. Cuius si auctoritatem non defugissent, si vestigia pressissent, quos sequi decebat, sequentibus fatis, quibus damna damnis continuabantur, atque aliquot anni funeribus et cladibus insigniebantur, forte non indoluisset castrum *Keelanum*, *Kinzinsga*, *Kuffsteinium*, *Oenipons*, *Ratisbona*, *Brisacum*, *Hochstadium*, *Spira*, *Landavia*, *Augusta Vindelicorum*, *Germania*. (yy) Verum et hoc in laudibus LOTHARII est collocandum, quod lacta rerum facies desideretur, ubi de suae neglectu voluntatis ipsi fuit conquerendum. Non semper, qui monere utilia potest, praestare idem etiam suorum consiliorum fructus valet. Vti vero reflorescentis postea melioris sortis non plane nulla ad ipsum pertinuit pars: ita, quum de concilianda *Vltariae* pace (zz) agi coeptum, quum terra simul simulque mari de integro impellendum potius bellum fuisset, pro patriae

(uu) Audi querelas in THEATRO EUROP. Tom. xvi. ad A. 1702. f. 651. Lege liberalem curam LOTHARII apud GEORGIIUM CHRISTIANUM IOANNIS *Rer. Moguntiac.* Vol. I. f. 989. §. XX.

(xx) Vid THEATR. EUROP. Tom. xvii. ad A. 1704. f. 109. 2.

(yy) Vid. *Spanisch. Successions - Krieg*, p. 577-611.

(zz) De qua in nupera, *de Gallorum in Pacificationibus Artibus*, quae huc pertinerent, plurima observauimus.

triae salute nihil reliquit intentatum. Enim vero licet pro ista promouenda pace, nono et decimo labentis seculi anno, omnes intenderit nervos: sapienter tamen numquam non monuit, nimium Gallorum coloribus non esse credendum: quippe qui in prooemiis pacificationum aureos magno hiati promittant montes, deinceps vero, ubi federibus iunctos illa diuiserint arte, coruos deludant hiantes ac, paucis utrumque pacatis, vim inferant vniuersis. Sigillatim vero Ordinibus auctor fuit, vt non apud Caesarem tantum, verum apud Angliae etiam Reginam, Belgasque, litteris contenderent, vt per futuram pacem limitum Imperii, prouinciarumque, Sueviae imprimis et Franconiae, securitati, contra Gallorum potentiam, quantum pote, consulereetur. (aaa) Quorum propositorum ita tenax fuit, vt, quum pacis *Ultraiectionae*, Anglorum et Batauorum imprimis culpa intempestiue coagmentatae, articulos illis penitus aduersari intelligeret: pacis alias studiosissimus, continuandi potius belli, quam acceptandae tam iniquae pacis, consilia laudauerit, commendaue- ritque: donec, duro extremae necessitatis telo coactae, ac moli calamitatum, diutius sustinendae, impari Germaniae, non quae optanda, sed quae haberi posset, pace, aliqua saltim otia indulgenda tandem esse, persentisceret. Lo- quuntur omnes pene paginae eius temporis Annalium, tum quantum apud alios pro restaurando animosius, ac geren- do felicius, bello laborauerit *Noster*; tum quantum in Ipso in- ter pacificandum, iuxta fortissimum *Eugenium*, fiducia po- fuerit *CAROLUS Augustissimus*. (bbb) Male me habet, Audi- tores,

(aaa) Vid. *Leben und Thaten Iosephi I.* cap. xxlv. §. 8. p. 647 sqq.
Cl. Dn. IOANNIS I. c. f. 991. §. xxxl.

(bbb) Conf. *THEATR. EUROP.* ad *Annos* istos passim; nec conglome- rare heic testimonia necessum ducimus de re notissima,

tores, quod mihi, pro eo ac par est, singula haec pluribus enarrare gestienti, temporis, cuius perparum superesse mihi sentio, video obstare angustiam. Impetrare tamen abs me nondum possum, ut filum orationis prorsus iam abrumpam. Gratiam, spero, facietis in vestram peccanti patientiam. Sed non peccaui, qui paullo diutius Vos teneo, ut ne in meritissimi Principis Electoris iniurius sum gloriam; non peccaui, minime ingrata dictis adiecturus; et haec etiam in breuem contracturus summam. Et sane grauem omnium, et Vestram ipsorum mererem reprehensionem, si tacerem heic, quanta prudentia effecerit **LOTHARIUS FRANCISCUS**, ut inopinatus gloriosissimi Imperatoris IOSEPHI obitus, quo orbem, (ccc) truculento ubique adhuc feruente bello, diuinum adflixit fatum, nec magnam rebus conuersionem adtulerit, nec, licet diuturnius solito fuerit interregnum, turbis in Germania ansam praebuerit. Indictum ego praetermittam? **LOTHARIUM FRANCISCUM**, pari in Imperium ac Serenissimam gentem Austriacam fide ac merito, omnibus nauibus ac quadrigis tum contendisse, ac, plaudentibus bonis omnibus, curasse, ut, absente licet Candidato; exclusa licet imperii finibus Electorum biga; plurimis licet, neccendis moris oppido idoneis, sese obicientibus difficultatibus, d. xii. Mens. Octobris *Augustissimus* CAROLUS noster lactis Procerum suffragiis votisque ardentissimis expetitus, lectus, acceptus, declaratusque fuerit Imperator. (ddd) Immortales isto

(ccc) A. 1711, d. xvii. April.

(ddd) Vid. *Illustr. LUDOVIC. in Script. Bamberg. f. 1066. sq. ubi succincte*: A. 1711, imperio funestus morte Iosephi imperatoris, plurimum negotii facesiuit Aethiprincipi Moguntino. Cuius cura omnis uir cum de conseruandis comitiis, tum de nouo Caesare eligendo, qui Germaniae rempublicam, tot mouibus et bellis domi ac foris con-

isto pro beneficio gratias **LOTHARIO**, laudesque debet, omne,
quan-

cusam, reciperet sub potestatem. Quam sollicitus ac providus fuerit tempore interregni, ut omnia fierent, prout expediret imperio; quam cautus in negotio electionis tractando, imperii candidato absente in Hispania, atque in vicinia apud hostem agentibus duobus electoribus proscriptis; quam solers ac perspicax in formula imperii concipienda, ordinanda, emendanda, ornandaque, quod eo maiorem habuit difficultatem, quo magis praeparatos animos attulerant illi, qui perpetuae, quod dicunt, Capitulationis leges viderunt, nouo nunc Caesari praescribendas; quam lenis ac facilis in quorundam electorum studiis animisque diuersis sedandis ac conciliandis, praesertim cum ipsius pontificis agnatus ac Nuntius interpellaret Electores in re, olim hodieque ei in dubium vocata, non sine inuidia et offensione: illud quidem omne alii annales referant, quibus integrum est, extra oleas versari Bambergenses. Adde his *DIARIUM Elect. et Coronat. Caroli VI.* ZSCHAKVIZ l. c. cap. VII. §. I- XI. p. 451-596. *Bücher-CABINET*, P. XXVI, p. 942. sqq. *FABRI Staats-Canzl.* Tom. XLIX. c. VI. p. 410. sqq. Ex quibus adparet, quod Electionis sollemnibus ex illustrissima *SCHOENBORN*IORUM familia, praeter Eminentissimum *LOTHARIUM* nostrum ac Reuerendissimum Imperii *Cancellarium Vicarium*, interfuerint, Herr Franz ERVIN, Kaiserl. Geheimbder Rath und Cämmerer, Chur-Maynsischer Rath, Ober-Hof-Mar-schall, Ober-Cämmerer und Vice-Dom zu Aschaffenburg; Herr Johann Philipps, des hohen Dom-Stifts zu Maynz und Würzburg, resp. Dom-Probst und Capitular, Churfürstl. Maynsischer Geheimbder Rath; Herr Anton Franz, weyl. der Römisch-Kaiserl. Majestät Cämmerer und General-Wachtmeister; Herr Christian Heinrich, Graf und Herr von Schönborn; Inter Equites autem, denen das Schwerdt Kaiser Carl des Grossen, drey-mal über den Rücken gezogen und also zu Rittern geschlagen worden, postquam Inuictissimus Imperator corona auctus fuit, eluxerunt, Herr Graf Anselm Franz von Schönborn, und Herr Graf Franz von Schönborn. Vid. *ANTONII FABRI Staats-Canzl.* l. c. p. 451, p. 463, p. 465, p. 474, p. 631.

quantum quantum est, Imperium. Et tanto quidem maiores eas, quanto tristioribus malis Germaniam qualescumque tunc morae inuoluere potuissent. Addo his, quod ipsimet Caesareae inaugurationi, xxll. vltimi in anno mensis die sequutae, multum dignitatis ac luminis accesserit ex *Nostri Archiprincipis* pontificatu. Ipsa scilicet canities Eius veneranda, imaginem retulit Patriarchae similem; gestus ad decus dignitatemque compositi; vox dicentis, ac consecrantis, nunc leniter submissa, nunc intensa grauitate, nunc inclinata ad supplicationes et vota, suavis semper ac plena, vt in tanta audientium multitudine ad omnium aures pertingeret; ceremoniae statae, ac ad sacros adligatae Canones, tanta facilitate peractae, vt in manibus natae viderentur; sacra verba omnibus numeris polita; formulae, quas ecclesia subgerit, non ex schedula lectae, sed memoria custode recitatae ad augendam gratiam et religionem: vt omnes, etiam illi, qui alterius coetus, quodam horrore sacro, dum haec acta, perfunderentur. (eee) Ipse *Augustissimus Imperator* sacra venerabilis Senii grauitate ita ferebatur perculsus, vt dulci *Patris* nomine, amorem ac honorem testari Ei, nullus dubitauerit. Dum vero iam ad alia quoque mea sese conuertit oratio, pluribus commemorarem, quantum operae *Eminentissimus Noster Archi-Cancellarius* impenderit, in componendis inter Camerae Imperialis, sapientissimo Moguntini Praesulis, (fff) consilio olim exci-

(eee) Efferimus haec celeberr. LUDÉVVIGII verbis l. c. f. 1067. seq. Adde ZSCHAKVVIZIUM l. c. §. xlv. sqq. p. 603. sqq.

(fff) *Berchtoldi*, viri cum primis Germaniae studiosissimi, vid. IO. TRITHEMIUS *Chron. Hirsang.* ad A. 1484. f. m. 518. item BERN. MALLINKROT l. c. p. m. 423. IO. PHILIPPUS DATT. Vol. R. G. L. ll. c. lv. n. 9. f. 255.

excitatae, Praefides ac Adfessores inauspicato exortis litibus, quam mascole perinde, ac indulgenter, vindicauerit, temerarie sollicitatam integritatem suam, quam benigne item terminando tandem exitiali iustitio fauerit; (ggg) nisi pauculos ante annos haecce omnium fuisse in ore, atque etiam nunc nullius excidisae memoriae pro certissimo haberem. Quae ipsa etiam intercedit causa, quam ob rem de studio emendandi

K 2

(ggg) Archi-Cancellario Moguntino *Cancellariae Imperialis Camerae* curam incumbere, superius innuimus; eundem Officiales eius ac ministros constituere, iureiurando item sibi obstringere, in defectus eius inquirere, etsi non solum, perpetuo tamen iure; demum de Reuisionibus, quas vocant, Actorum suscipiendis et dirigendis vacare, tralatitium, ac publicis LL. luculenter satis constitutum est. Vid. zu Augsp. *ausgerichtete Cammer-Gerichts-Ordnung* Tit. xxvi, §. 1, 2, 3. *Recess. sub Ferdinando III. A. 1654, §. 125.* Add. Io. FRIDERICK RHETII *Institut. Iur. Publ. L. 1. Tit. Viii, §. 2. p. 212. sq.* Io. WOLFG. TEXTORIS *Ius Publ. Stat. Imp. Tit. Vii, n. 66. sqq. p. 363. sq. Exc. Dn. SCHVVEDERI Introd. in Ius Publ. P. Sp. S. II. c. IV. §. 2. n. 14. p. m. 724.* DIET. HERM. KEMMERICH *Introd. in I. P. L. IV. c. VII. §. xli. p. 552.* De *turbis* vero tum gliscentibus, earumque *compositione*, vid. THEATR. EUROP. Tom. xvi. ad A. 1701, f. 7, 27, ad A. 1702. f. 597. ad A. 1703. f. 90 f. 107. sqq. f. 190. sqq. Tom. xvii, ad A. 1704, f. 132. sqq. ad A. 1705, fol. 39. sqq. &c. *Leben und Thaten* IOSEPHI I. c. xv. p. 192-430. ANT. FABRI *Staats-Canzl.* Tom. vi. c. X. p. 601. sqq. Tom. ix, c. III. p. 81. sqq. c. IV. p. 250. sqq. Tom. X, c. III. p. 121. sqq. ELECT. IURIS PUBL. Tom. I. P. X. N. xxxii. p. 906. sqq. Tom. II. P. I. N. V. p. 73. sqq. Tom. III. P. II. N. V. p. 183, sqq. P. III, N. vii, viii, p. 242. sqq. &c.

dandi rem Germaniae monetariam (hhh) de promptitudine in exsequendis Imperii legibus, de aequitate in Principes omnes ac humanitate, idque genus meritis, ac virtutibus innumerabilibus, multis heic dicere nolim: Quibus ego si omnibus immorari velim, neque hic dies mihi totus, neque proximus, neque porro ceteri, sat erunt. Interim licet vitio vertendum non videretur *LOTHARIO Nostro*, si tantas easque concatenatas inter distractiones, ac pro vniuerso Imperio curas, parum Sui in ditionum, Ecclesiarumque suarum, usus dispensasset; tam sapienter tamen eas moderatus est, tam cumulate auxit, tam liberaliter ornauit, vt solis iis totum se, quantus quantus fuit, dedicasse, aestumari possit. Acre inter *Bambergam* et *Moguntiam* certamen est, vtri plus beneficiorum incomparabilis Praesul contulerit? vtraque se maximum eius nomen esse, adsertante. Nec *Bambergenses*, ex quo *Moguntinos* quoque suorum classe censuit *Noster*, vel tantillum sibi felicitatis decessisse concesserunt: quum et in absentis ferri se oculis, constanter sint gloriati, singulis insuper annis Eo vti praesente. (iii) Nec *Moguntini* *Bambergensibus* ideo plus accessisse, dederunt, quod citius frui tanto ipsis Praesule licuerit: fas si, integris sibi seculis tanta non parata esse decora, quanta vnus contulerit *LOTHARIUS*. In
exem-

(hhh) Vid. Laudatissimi *LUDEVVIGII Script. Bamb.* f. 1061. f. 1064. f. 1967. et *ACTA PUBLICA* passim.

(iii) Quotannis menses etiam aliquot cum *Bambergensibus* fuit, in Splendidissimo *Seehofia* Palatio partem exigens aestatis. Vid. *DN. LUDEVVIG.* l. c. f. 1059. et f. 1071.

exempla vero ibo: ex innumeris notaturus pauca. Ita lac-
tatur nobilitas, Episcopatui Bambergensi clientelaris, pagis
centenae Bambergensi addictis, censuum, pro iudicibus et
iudicii administris alendis pendendorum, consentiente sacro
collegio regio, gratiam a LoTHARIO esse factam. (III) Glo-
riatur Bambergia iura sua sub LoTHARIO FRANCISCO ita seruata,
vindicata, vt nihil passa detrimenti, imo illustriora potius
reddita sint, terras et ciues suos, iam hostium saeuitiae,
iam vilissimorum erronum petulantiae et praedatorum collu-
uiei, expositos (mmm) ita defensos, ita omni felicitatis
genere cumulos, vt rebus tam florentibus numquam antea
sint vfi. Gaudet Bambergia de *Seehofia* sua, palatio, elegan-
tia et pulcerrimarum rerum adparatu, cum celeberrimis con-
tendente. (nnn) Huic vero *Moguntia*, vt de ornamentis
antiquis taceam, opponit sua *Tempe Stadionea* amoenissima, a
fauore, Dñe Favourite dicta. (ooo) Praedicat Moguntia noua
sua

K 3

(III) Vid. LuDEVVIGIUS l. c. f. 1065, f. 1105 -- 1109.

(mmm) Vid. LuDEVVIG. l. c. f. 1060.

(nnn) LuDEVVIG l. c. f. 1071. lit. (f)

(ooo) Vid. omnino *Clarissimi Viri*, Dn. GEORGII CHRISTIANI IOANNIS
Tom. I. *Rer. Mog.* in *Addit.* ad SERARIUM f. 37. sq. Vbi: Hortus eo
loco, quo olim subvrbium Filsbacense stetit, est; et quemuis facile in
sui rapit admirationem. Videas enim hic miram florum, plantula-
rumque in arcis, artificiose per figuras digestis, varietatem; mireris
ambulacrorum, ab utroque latere fruticibus arbusculisque tam flexili-
bus quam consilibus vestitorum, amoenitatem; statuarum itidem vario

sua munimenta: (ppp) Omnibus aliis beneficiis praefert academiae suae, egregia iam dote donatae, ac noua Historiarum Professione auctae, incrementa. (qqq) Triumphat de tabulis compositarum feliciter, quae cum Palatino et Hasso-Darm-

opere elaboratarum, ordineque concinno positarum insignem copiam; tum aquarum vim, hydraulicarum machinarum beneficio ex Nilis et Euripis per tubulos deriuatam, ac in castella sua per epistomia emissam, grato spectaculo e cauernulis, venulisque statuarum et exsurgentem et subsurgentem: maxime vero mireris Heri Eminentissimi humanitatem, qui, qua erga omnes est clementia, nulli bono, cuiuscumque etiam ordinis sit ac conditionis, amoenissimum hunc locum, secessumque illo etiam tempore, quo in deliciis ipse quiescit his suis, occlusum vult. Operi, quod *Reuerendissimus ac Per-Illustris Dominus, Christophorus Rudolphus L. B. de Stadion*, Summi Canonorum Collegii olim Decanus, post Praepositus, inchoarat, fastigium imposuit, qui hodie rerum potitur, Elector LOTHARIUS FRANCISCUS. Illo namque fatis functo, sibi successoribusque anno MDCC redemptum, sumtu tantae dignitatis Principe digno, et amplificauit, et cum amoeniorem tum illustriorem reddidit.

(ppp) Vid IOANNIS l. c f. 37. et f. 993. §. 39.

(qqq) Merentur de his quoque Cl. IOANNIS adiici haec verba: Hos tamen inter motus, rei memor litterariae, quod alioquin pauci Principum hodie faciunt, *Academiae Moguntinensis* habuit rationem, ac ut docentium commodis consulere, suis a pontifice obtinuit precibus, ut XVI. Canonicatibus ac beneficiis in vrbe et Archi-dioecesi extinctis, proventus illorum, Bulla prid. Non. Septembr. signata, quibusdam e Doctorum publicorum numero assignarentur: quorum etiam partem a tempore Bullae, quam dixi, publicatae (factum autem id A. MDCCXVI.

Darmstadiño Principibus, nec non Wormatiensi Praesule haftenus ipsi interceserunt, litium; (rrr) Extollit nouum suum Procho-tropheum, aeternum Lotharianae benignitatis monumentum. (sss) lactat portas suas amplificatas, pontes exornatos, munitos, aliaque eiusdem generis, imo et praestantiora, sexcenta, quae **LOTHARIO FRANCISCO** in acceptis refert ad vnum omnia. Quodsi Erfordienses loquentes heic facere liceret, quam magnificis, quaeso, descripturi essent verbis, nouas illi munitiones magnis sumtibus a **LOTHARIO** excitatas? (ttt) Quanto illi opere inter se certaturi essent in collaudando **LOTHARIO**, suo vti Praesidio firmissimo, ita mille calamitatum Auerrunco ac Domino omnibus
beni-

d. xvII. Februarii) iamiam in vñus eorundem, quo ipse ad promouenda bonarum artium et litterarum studia animo est, conuertit; vt adeo cessare nunc incipiat, quod **TRITHEMIUS** suo tempore progressus illorum in hac Academia impedire obseruauit. Quin, haud contentus, illis de necessariis vitae et cultui subsidiis prospexisse, id etiam nunc agit, discentium vt rationibus haud minori consulat cura. Quum enim probe norit, quanto vsui in vita ciuili sit, cognoscere rerum gestarum, memoriaeque veteris ordinem, ac omnis exempli documenta in illustri posita monumento intueri, ceteris res, doctrinasque ac scientias, quae ad humanitatem ducunt, profitentibus historiarum etiam Praelectorem adiungere salubri constituit consilio. l. c. f. 993. §. xL.

(rrr) **IOANNIS** l. c. f. 994. §. xLI. xLIv.

(sss) **IOANNIS** l. c. f. 995. §. xvLI.

(ttt) **LUDVVIGIUS** l. c. f. 1061. **IOANNIS**, l. c. f. 989. §. xvII.

benigno, omnibus aequo. Discite, si volupe est, quae laetis vocibus decantaturi essent, ex breui, quod nuper gemenbunda dedit Erfordia, specimine, lugubribus hisce lamentata numeris:

Constiterat summo fors mea tuta loco,
 Quam felix mea cymba fuit, quam vela beata?
 LOTHARIO rebus velificante meis,
 Siue erat Australi mea puppis quassa procella,
 Siue graues Boreae tenderet ira minas;
 Tuta sat Australi fueram Boreaeque furore,
 LOTHARIO rebus velificante meis.
 Tempora seu pacis, fuerant seu tempora belli: (xxx)
 Et belli et pacis tempore tuta fui.
 Dum Mars Teutonicas armis concusserat oras,
 Nil mihi ferales tunc nocuere faces.

Sue-

(uuu) Erfordia, S. Sedis Moguntinae fidelis filia, Patris sui obitum in Eminentissimo et Celsissimo Principe, Domino LOTHARIO FRANCISCO, &c. haec nuper in exsequiis, pro animae refrigerio Mense Febr. habitis, producta ab Electorali Regimine Erfurtensi, cecinit.

(xxx) Integro hoc seculo, vbi rota fere Germania bello inundata fuit, hostium vim numquam experta est Erfordia.

Suecica (yyy) Thuringus Saxoque vbi senserat arma,
LOTHARIO pro me stante quieta steti,
Ille in ceruicem ruitura pericula nostram
Abstulit, et factas in mea damna minas.
Fortior vt starem vallo mea moenia cinxit,
Atque dedit matri quod dedit ante meae.
Sique intestinum fors laesit viscera vulnus,
Ille mihi Paeon, ille Machaon erat.
Hoc duce discordes concordi pace ligati
Saluaque Religio mansit utrique sua.
Huius Ego, reliquas inter postrema sorores,
Vndique praesidiis inuiolata steti.
His ego nixa humeris, validis his nixa lacertis,
Iam septem incolumis tutaque lustra fui,
Ergo munificis vberrimus aruit vndis
Pulcher Fons, ex quo tot beneficia bibi.
Tu mihi, LOTHARI, rebus solamen in arctis,
Tu Dux, Tu Custos, Tu satis vnus eras!

Si dicendi facultas *Wormatiensibus* indulgeri posset: et illi, praeter alia, propugnatae aduersus Pontificem Ecclesiarum suarum

(yyy) Quum A. 1706. CAROLUS xll. incomparabilis Rex Sueciae, ingenti exercitu Saxoniam et finitimas prouincias inuaderet, praeter alias sola Erfordia ab eius exactiōibus immunis exstitit,

rum libertatis gloriam LOTHARIO adpersuri essent. (zzz) Si audire *Rhenanam* et *Franconiae* placeret Prouincias; multo maiora, multo praeclariora, quam mea verborum inopia potuit adsequi, in medium illae essent prolaturae. Quid? quod laudum finis futurus esset nullus; si curiatim in scenam hancce prodire *Moguntini*, *Bambergenses*, *Erfordenses*, suamque de benignissimo suo Hero sententiam ex ordine singuli edicere heic possent. Proh Deum immortalem! quantus celebrantium, gratias profitentium, dedicantiumque, ac aeternum amorem iurantium, concentus, amoenissimus ille, vel parietes hosce commoturus esset. Ita decet nimirum ciues, quorum Principi sollemne fuit, ad iustitiae lancem exigere, nec Suis, sed Suorum commodis metiri omnia; optimum quemque habere carissimum; omnia scire, non omnia exsequi; paruis peccatis veniam, rempublicam laedentibus seueritatem commodare; nec poena semper, sed poenitentia saepius contentum esse, ac parcendo irritamenta virtutis facere. Ita decet ciues, quorum princeps summis orbis principibus amatus, et in deliciis fuit. Sed nec mea oratio exitum videtur inuenire posse. Quanto plura dico, tanto plura sese obferunt dicenda. Fateri, Auditores, conscientia me cogit: quam multum etiam verborum est, quod de LOTHARIO *Nostro* haecenus feci; minimam tamen eorum Vos accepisse partem, quae debuissent laudari. Diu Vos tenui ego; neque tamen multa de LOTHARIO Vos tenetis. Indignationem propterea Vestram metuerem, nisi certissimam facere spem possem, fore, ut alii Vos plura edoceant. Quidquid enim ex LOTHARIO FRANCISCO amauerunt omnes, quid-

quidquid miratus est orbis terrarum, praedicabitur, manebitque in animis hominum, in serie temporum, fama rerum. Si omnes alios velut inglorios et ignobiles, obliuio obruet, **LOTHARIUS FRANCISCUS**, posteritati narratus et traditus, superstes erit! (aaaa) Immo vero etiam nunc superstes est. Viuit, viget, gloriam auget, bene de Germania mereri continuat per Magnos ex illustrissimo Fratre Nepotes; quorum **ALTERUM** secundus mensis, quem viuimus, dies, quod felix, faustumque, ac Germaniae inprimis omni vero salutare, **SCHOENBORNICAEQUE GENTI** gloriosum accidat! summis Imperii nostri Proceribus adseruit. **ALTERUM** vero hodiernus, quod certissime speramus, quod flagrantissime optamus, quod summa cupiunt Imperii decora! Magni istius **IOANNIS PHILIPPI**, cuius gloriosa presit haecenus, ac deinceps quoque premet, vestigia, splendidis exornare titulis incipiet. Viuit, florebitque in omnibus, quos ad rerum usque finem Sol adspiciet, Germania colet, **SCHOENBORNIIS**, cum summis non vnus seculi (bbbb) meritis, merita seculorum, quotquot posthac fluent, coniuncturis. Quum ante annos aliquot V. Cl. **CAROLUS GUSTAUS HERAEUS** seriem Archiepiscoporum Moguntinensium, primorum Imperii Romani Ele-

L 2

(aaaa) Totidem verbis definit **CORNELIUS TACITUS** in *Vita Iulii Agricolae* p. m. 748. edit. **IUSTI LIPSI**.

(bbbb) Vere **ANTONIUS FABER**: Das Reichs-Gräffliche Haus Schönborn hat, bekannter massen, sich bey dem Römischen Reich schon von etnigen Jahr-Sundert höchst verdient gemacht. Staats-Canzl. Tom. xlix, cap. vi. p. 636.

Electorum, monumentis Caesarianorum Numismatum posteris
seruatam *Eminentissimo* LOTHARIO Nostro exhiberet, ist-
hoc illam elogio ac verborum schemate *Ei* dicauit:

LOTHARIO FRANCISCO,
ARCHI-EPISCOPO MOGUNTINO,
S. R. I. PER GERMANIAM ARCHI-CANCELLARIO
ET ELECTORI,
EPISCOPO BAMBERGENSI,
MAIORUM LAUDES
FIDELITATE
ERGA CAESAREM ET IMPERIUM,
AEQUITATE,
MAGNO ANIMO,
BONARUMQUE ARTIUM CULTU;
IN SE, VELUT IN CENTRUM,
DERIUANTI. (cccc)

Praeiuuit HERAEUS hinc formulam, qua omnes eruditi, qui-
busuis SCHOENBORNIIS suas deinceps consecraturi opellas, solis
mutatis nominibus, uti poterunt. (dddd) Ista enim laudes,
virtutes istae SCHOENBORNIIS ita sunt propriae, ut, in quem
illae non cadant, dum homines erunt, ferre SCHOENBORNI-
um nulla possit aetas. Sed iam mihi tandem inferre vim,
dicens.

(cccc) Vid. Cl. IOANNIS *Script. Moguntinens.* Tom. Vn. f. 391.

(dddd) Illa *Eminentissimo* ac *Reuerendissimo* Episcopo ac Principi Bamber-
gensi olim iam tributa ab Ipso HERAEO l. c. f. 345. FERDINANDO LU-

dicendique imperare finem, ac ad id, cuius causa omne, quid-
quid praesentis sollemnitatis est, scimus institutum, cito pro-
ferre pedem cogor. Continuo id, omnibus facescere ambagi-
bus iussis, faciam; dummodo meritis honorique **LOTHA-
RII FRANCISCI** ac **GENTI SCOENBORNICAE Celsissimae** id vni-
cum adhuc indulseritis, ut pulcherrimis *Elegis*, magna post
obitum *Gloriosissimi Electoris* mente fusis, exaratisque manu,
desinere mihi liceat. Videor vero mihi ex vultuum Vestrorum
amoenitate legere, Vos id non tam daturos lubentes, quam
cupere avidissimos. Ita autem habet elegantis elegans carmi-
nis titulus;

Communi in Luctu,
quem
Mors tristissima Magni Praefulis
Europa collacrumante,
parat;
Hos Elegos,
Veri Monimentum et pignus Amoris,
ire iubet
Moerens significatque Manus:
Quantum
Vicinum Vicinus, amicus amicum,
Quem coluit viuum
Post sua fata colat.

L 3

Iam

DOUICO de **BRESLER** et *Aschenburg*, senatore Vratis lauiensi, *Annales
Adlzreiteri et Brunneri* tanto Patrocinio commendante; à *Consul-
tissimo* **AUCTORE** *der Reichs-Fama*, P. III. aliisque innumeris sunt,
ac deinceps quoque cum amplissimis, quae quidem excogitari pote-
runt, tribuentur accessionibus. Adde, si placet, superius dicta in
Orat. I. p. 27, 28.

Iam et Elegiam, in qua cum sensuum grauitate verborum decus ac metri elegantia incredibili suauitate certat, accipite ipsam :

Ite, graues elegi luctu, elademque recentem
ferte, sed et lacrimas ferte referte meas!

Eheu! quantum omnis sentit *Germania* damnum!

hic pretium, hic veri causa doloris adest.

Scilicet a positis in summo culmine rerum

si qua venit, certe summa ruina venit.

LOTHARIUS FRANCISCUS obit: vox horrida, cuius
terribilem ad sonitum vel fera corda pauent.

Optimus ille *Senex*, geminae cui purpura Mitrae
cinxit adorandum, non sine laude, caput.

Qui Procerum *Imperii* Princeps, qui *Caesaris* almi
dextera, *Romani* qui decus orbis erat.

Hic et sentitur, ne quid non improba carpat,
fortuna, incerta nunc quoque nixa *Rota*.

Quam stupuit subita conuulsa *Moguntia* morte,
inque Tuo funus funere pene fuit!

Vrbs gemit, et vultum miserabilis induit vnum,
hic illis pauidi clamque palamque dolent.

Omnibus iidem oculi, par est concordia flendi,
certatur tantis illacrimare malis.

Celsa *Domus* gemit ante omnes, et vulnere ab vno
infixtas sentit vix numeratque plagas.

Celsa *Domus*, laeta quae fertilitate per acuum
omne tot Heroas, lumina quanta? dedit:

Cuius eras, *O Diue*, caput venerabile, cuius
mortuus es *Summum*, *Dine*, manesque *Decus*.

Quia

Quin et cum Mogano Rhenus, dum vita maneret,
stabat, et infractis fegnior ibat aquis.
Postquam animam efflasti, cessit [mirabile dictu]
omnis hiems fluuiis, frigus inerme fuit:
Vicerunt lacrimae glaciem, fregitque rigorem
fletus, et attonitis fluxit vterque vadis.
Si quoque tristitiae sensus, si motus amoris
[vt fuit] in gemino flumine tantus inest;
Quid mirum, Tua quod mortalia pectora tangat
mors, etiam in cineres officiosa Tuos?
At referam ipse mei sensum causasque doloris,
nec quidquam fletu praepediente manum.
Perdidimus *Patrem, fratrem, vicinus, amicus*
e nostro est raptus, morte iubente, sinu.
Singula cor penetrant humanum nomina, quidni
affligant animum nomina iuncta meum?
Quis mihi nunc flendi leges, quis dicere iura
ausit? quis lacrimas temperet ore pias?
Quam mihi sinceri Tecum fuit vsus amici,
pars desiderii maxima, *Dine, mei?*
Qui fuit in caro notus Tibi candor amico,
in Te, quem colui, non minor ille fuit.
Corpore diuisi, sed mente vnitus vterque,
inque vno geminum pectore pectus erat.
Isque erat vsque adeo testatus, vt iret Heroum
ad geminos populos consociatus amor.
Haec mihi (si fas est) imis infixae medullis
haerebunt, nulla non memoranda die.
Hoc pretium candoris habes, nec redditus umbris
amittes laudis nomina vera Tuae.
Sed nec amor solus Tibi me deuinxit amicum,
virtutum numero motus et ipse fui.

Cognita res vulgo, quam nulla abolere vetustas,
improbus aut liuor dissimulare valet.
Vt vigil et fidus fueris, semperque probaris
egregiam *Imperio Caesaribusque* fidem;
Publica praeponens priuatis commoda lucris,
et patriae utilior, quam Tibi, *Dine*, Tuae.
Bellum erat, et mediis omnis Vicinia in armis
ardebat (cuius pars ego magna fui)
Non mora, Caesareis Aquilis socia agmina iunxit,
profundens proprias largiter vnus opes.
Pax erat, incertam pacem quia credis, et ambo
heu! nimis experti terque quaterque sumus;
Non suspecta quies mendaciaque otia fallunt,
securusue Tui, Marte sedente, sedes.
Moliris fossas, ducis noua moenia, et Urbem
inuiictam vallis aggeribusque facis.
Si non ex aliis constaret gloria factis,
expleret laudes machina sola Tuas.
Haec si Vaubanio liquisset cernere valla,
cederet, inuidia non remorante, locum.
Iam te, Rhene, vides, iam te, Germania, tutam,
nil magis, a bello quod verearis, habes.
Posteritas molem immensam mirabitur, et vix
credet ab vnus Principis esse manu.
Hic Tibi durat honos: operis ter maximus auctor
quanquam abit, aeternum sed tamen extat opus.
Vos ego, vicini Proceres, et conscia testor
oppida, quam facilis pacificusque fuit.
Contentus propriis, aliena intacta reliquit,
abstinuitque pias, iure negante, manus.
Quid? quod cum posset multis magnisque nocere,
sensit cum nemo velle nocere tamen.

Quae

Quae Tibi erant artes, prudentia quanta regendi?
quam maiestati mixtus et auctus amor?
Quod desiderium, quae nunc suspiria linquis,
delicium populi praesidiumque Tui?
Sed quid opus verbis, cum factaque resque loquantur,
atque tot exemplis sit manifesta fides?
Multi in Te amissi, nec cui tot turba bonorum
omnis cui virtus contigit, vnus eras.
Ille potest implere dolor vel secula tota,
ac magni luctus obtinuisse locum.
Et facit hic cumulus factorum, haec gloria: vitae,
vt doleam, quod non longior vsus erat.
Ter Pylum fleuere sui, ter Nestora canum,
dicebantque senem non satis esse senem.
Nestoris annosi vixisses secula, si me
dispensanda Tibi stamina nente forent:
Nec fieri ipse Tuis, nec quemquam flere tuorum
nec, quae compatitur vulgus, et ipse pati;
Sed res mortales ex alto cernere dignus
semper, et humanis celsior esse malis.
Facta tamen viuent, et laus operosa manebit,
haec tumulum, haec tristes effugit vna rogos.
Pars eris historiae, totoque legeris in aeuo,
teque opus ingeniis carminibusque dabis.
Omnia magna quidem, quae vel mulgere dolentem,
vel luctum poterant attenuare meum.
Sed cum ex praecipiti dolor in mea pectora venit,
nec per mollitos ante timore gradus:
Vix animus sibi constat, et haud praeuisa stupenti
(vt sumus in subitis) fulmina mente capit.
Credebam saluum, praeceptaque corde fouebam
gaudia, et ante oculos iam mihi sospes eras.

Iam veniet, iam me gratantem cerner Amicus,
 obuius hos oculos illius ore premam.
 Talis erit, sic occurret, sic oscula iunget,
 hoc mihi narrabit, sic prior ipse loquar.
 At postquam tristis securum nuntius ambit,
 nec fere credenti verba nefanda dedit:
 Non aliter stupui, quam qui lous ignibus ictus
 torpet, et est vitae nescius ipse suae.
 O si supremo potuissem tempore praesens
 esse Tibi, lacrimas Tuque videre meas!
 Lumina formassem iam morte natantia coeca
 sedulus, aeterna lumina digna die.
 Extremumque Vale! dixissem, atque ore trementi
 fixissem gelidis oscula blanda genis.
 Raptus es absenti, quae auget iactura dolorem,
 maiorem sensum reddit et illa mali.
 Sed quid agam? satis est, vixi Te semper amico,
 aeternum nostri fedus amoris erit.
 Et decet, et certe viuam Tibi semper amicus,
 nec mihi, quod moreris, desinis esse meus.
 Ipse ego, cum moriar, cineres interque fauillas
 tunc quoque non potero non memor esse Tui. (eeee)

Quam

(eeee) Debemus carmen hocce, cedro dignum, *Viro Consultissimo* atque *Excellentissimo*, DN. HENRICO GUILLIELMO WINCOP, *Concilio Regiminis Electoralis Moguntini*, Erfordiae quod est, *Adsesori gravissimo*, qui per *Nobilissimum Germanum*, DN. EBERARDUM SIGISMUNDUM WINCOP, *Iurium Candidatum et Conuictorem nostrum dilectissimum*, eius Nobis exoptatam fecit copiam.

Quam vere haec, *Auditores*, quam pulcre! quam belle!
 quam felici vena! quam suauiter! Dulcia, iucunda, omni-
 um auribus animisque patienter, immo auide, excipienda,
 si altero tanto plura! Ast, nunc, ex promissi lege, ne, non
 tam Vestra patientia, quam tempus, ad reliqua mihi deficiat,
 illico meae riuos Orationis claudam, atque *elegantissimo huicce*,
 qui ora contuetur Vestra, *Politissimorum Iuuenum Choro*
 summos in Philosophia, quos anhelant, honores, Amplissimi
 Collegii mei Decurio iam, et praesentem ad actum publica
 instructus auctoritate Promotor, conferam. Sine omni id
 mihi facere mora licet: meruerunt enim castigatorum mo-
 rum probitate, suorumque eximiorum plane in omnibus di-
 sciplinis, queis Philosophiae pariter, ac Philologiae, vniuersae
 absoluitur circulus, speciminum, Facultatis meae Professo-
 ribus omnibus arbitris editorum, elegantia, quidquid dare
 dignitatis Ordo valet Noster. &c. &c. &c.

Coronidis loco

legi heic meretur, quem supra *Oratione* l. p. 2. laudauimus,

LESSUS Aureae Matris et Fidelis Filiae, seu Sappho

Eminentissimi ac Celsissimi Principis, Domini

DN. LOTHARII FRANCISCI

S. Sedis Moguntinae Archi-Episcopi, S. R. Imperii per Ger-

maniam Archi-Cancellarii, Principis ac Electoris,

Episcopi Bambergensis &c.

LUCTUOSISSIMUM OBITUM IN CHORO MARIANO
 deplorans.

CERNO te GERAM modo consepultam
 Squallido luctu, lacrymisque multam,
 Exulant plausus, venit inde moestus

Nil nisi questus.

M 2

TUM.

TUMBA comparet sine principatu,
Pompa funesto nimis apparatu!

GERA te totam vehementer angis

FILIA plangis.

Plangis hunc PATREM cecidisse charum,
Subditus defles abiisse rarum

PRINCIPEM, terrae simul ac Atlantem

Exhilarantem.

Occidit pulchro radiatus ostro

In polo PHOEBVS ruit ipse nostro,

Atra nox eheu simul occupavit

Cuncta fugavit.

Ipsē FONS PULCHER fluitans aquarum.

Profluens fluxu quoque gratiarum

Aruit, cuius satur in profundis

Quilibet undis.

Magnus ELECTOR Patriaeque RECTOR,

Est et insignis tumultus HECTOR.

Teutonum Gentis columnen Sacratum

Flebile fatum!

Clerus heu luge! PATER infulatus

Et Sacerdotum nitor auguratus

Fronte qui mitram radiante gessit

Ipsē recessit.

Omnium nostrum cecidit levamen

Pace nunc Sancta requiescat AMEN.

Gloriae durans sine fine lumen

Reddito NUMEN.

Hallwachs, Johann Michael,

Lothario Francisco, Moguntino Archi- et Papebergense Episcopo ... e vivis
abeunte: ex eminentissimi Antistitis et Schoenbornii summi decoribus et
meritis in universum I. G. R. eximiis recensere quaedam biga hacce
orationum sollemnium ... instituit Io. Mich. Hallwachsius

Tubinga 1729

4 Diss. 122#Beibd.10

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10641881-1

VD18 15045226-001